

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA OBCHODNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

POJEM A DRUHY SMĚNEK

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Marie Zahradníčková, CSc.

Diplomant:

Zdeněk Kahoun, V Rámech 3087, Havlíčkův Brod

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Zdeněk Kahoun

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Marii Zahradníčkové, CSc. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této diplomové práce a za pomoc při obstarání nesnadno dostupných dokumentů pro tuto práci stěžejních.

ÚVOD

Původ a vývoj směnky

Vznik listiny, osvědčující dluh jejího vystavovatele vůči oprávněné osobě uvedené v téže listině, teprve později označované jako směnka (cambium), se váže k rozvoji severoitalských měst a potřebě obchodníků v nich působících. Ti při svých obchodních stycích v rámci Evropy a Blízkého Východu pocítili potřebu kvalifikovaného prostředku, schopného osvědčit jejich pohledávky a zejména s nimi disponovat i na značnou vzdálenost bez toho, aniž by bylo nutné nakládat skutečnými penězi, které byly v té době raženy z drahých kovů. Jak je to ve světě obchodu obvyklé, naléhavá potřeba zjednodušení a zefektivnění se záhy promítla do praxe, a tak se již v polovině 12. století objevuje listina, která má již povahu směnky. Můžeme tedy v této souvislosti zmínit, že směnka je ze všech známých druhů cenných papírů tím nejstarším.

Podle všeho je starší směnka vlastní, jakožto písemný abstraktní příslib vystavovatele zaplatit určitou peněžitou sumu. Hlavní funkcí směnky vlastní bylo poskytnutí úvěru, dále byla používána jako prostředek pro transport peněz i jako prostředek pro placení do vzdálených oblastí, kde vznikaly nemalé problémy např. s cizí mincí a malou bezpečností na cestách. Právě v důsledku častých obtíží při transportu záhy vyvstala nutnost řešit otázku, jak zabezpečit padělání, popřípadě zneužití těchto listin a garantovat věřitelům i dlužníkům, že směnka splní řádně svůj účel. Z tohoto důvodu uděloval panovník, městská rada nebo jiná státní moc oprávnění, často na základě licence, vykonávat směnečné obchody zvláštním finančním podnikatelům, tzv. kampsořům (bancherii campsores), kteří byli tímto oprávněni

k vystavování směnek. Zájemce o zprostředkování platby či převod peněz tak složil u kampsora příslušnou částku, za níž mu byla vydána listina, většinou notářsky vyhotovená, kterou se kampsor zavazoval zaplatit v platebním místě buď sám nebo prostřednictvím třetích osob, nejčastěji obchodních partnerů, příslušnou sumu. Příslib zaplatit zněl na ve směnce označenou osobu, remitenta. Záhy však praxe přinesla možnost, aby směnka byla zaplacená nejen označenému remitentovi na jeho příkaz, ale i na příkaz osoby, kterou tento remitent na směnce určí. A právě tato druhá funkce vedla ke vzniku směnky cizí jakožto platebního příkazu.

Z důvodu snazší výplaty směnky začali kampsori vydávat remitentům vedle směnky další listinu, v podstatě poukázku ve podobě dopisu, kterým byl obchodní partner kampsora vyzván k vyplacení vyznačené sumy majiteli směnky. *„V počátcích cizí směnky tedy stojí platební poukázka. Tento původně jen průvodní dopis ke směnce vlastní však na sebe čím dál víc přebíral podobu samotného závazku, který podmínky, za kterých má být placeno, vyjadřoval přesněji než samotná směnečná listina. Význam této poukázky tedy stále převažoval, až bylo upuštěno od vydávání směnky vlastní a směnka cizí byla v zásadě uznána jako skutečná směnka. Tyto listiny byly označovány jako směnka vydané nebo tažené (litterae tractae). Odtud pochází dodnes používaný termín pro směnku cizí „trata“. Mandatář, kterému byl adresován dopis obsahující poukázku, byl nazýván „trasát“ a vydavatel dopisu, v tomto případě kampsor, jako „trasant“. Takto zformulovaná směnka cizí se objevuje již ve 13. století.“¹*

Postupně se k této listině připojuje institut akceptu, výslovného prohlášení trasanta na směnce, že se směnku skutečně zavazuje vyplatit. Z této skutečnosti je zřejmé, že se již nejednalo pouze o zprostředkování plateb do míst vzdálených, ale čím dál

¹ Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, s. 2

častěji pouze do blízkých lokací, neboť bylo nutno trasáta za účelem jeho podpisu na směnečnou listinu ještě před splatností zastihnout, a to jak přímo, tak případně prostřednictvím důvěrníků, kteří akcept obstarali.

Obecně se udává, že nejpozději v 17. století se obecně ustálil také institut indosamentů, a to nejen jako nástroje převodu směňky, neboť tato možnost byla dána již dříve, ale také co do ostatních účinků, zejména odpovědnosti indosanta. V této době, čili v 17. století byl vývoj směňky dovršen, a to v tom smyslu, že směňka nabyla takové podoby, která je v těchto zásadních rysech ustálena dodnes. V dalších otázkách však vývoj směňky uzavřen není, nicméně lze předpokládat, že ve svých základních znacích je vývoj směňky uzavřen. / 2

Vývoj právní regulace směňky

Vývoj právní regulace směňky obecně

Původně probíhala právní regulace směnek pochopitelně jako právo zvykové, a to pouze jako právo místní, tedy vznikaly pouze místně platné normy. Ve 14. století lze již zaznamenat pokusy o písemné zachycení směnečného práva prostřednictvím směnečných řádů.

Se vznikem národních států se samozřejmě konstituovala i samostatná národní směnečná práva, která se vyznačovala značnou roztržitostí. I přesto lze konstatovat, že postupně se vývoj směnečného práva zkoncentroval do tří základních systémů, a to (i) oblast práva francouzského, založené na Code de commerce z roku 1807, (ii) anglosaskou právní oblast, vycházející z Bills of Exchange Act (Chalmersova zákonu) z roku 1882, kterým bylo kodifikováno dosavadní směnečné právo v Anglii a (iii) ra-

kousko-německou právní oblast, která zasáhla územně nejrozsáhlejší oblast, a to jak v Evropě tak v Asii.²

Základem rakousko-německého směnečně právního systému byla unifikace směnečného práva uskutečněná na konferenci v Lipsku v roce 1847, jejímž výsledkem byl Směnečný řád, jež byl převzat účastníky konference do vnitrostátních právních řádů.

Pokusy o další vícestranná unifikační jednání jsou patrné až do konce 19. století, avšak výsledky přinesla až konference v Haagu, jednající v letech 1910 až 1912, která sladila do jisté míry směnečné právo francouzské a rakousko-německé. Výsledkem haagské konference bylo zpracování Jednotného směnečného řádu (*Réglement uniforme sur la lettre de change et le billet à ordre*), jenž se měl stát základem pro úpravu reformovaného směnečného práva národního. Účastnické státy haagské konference však k Jednotnému směnečnému řádu přijaly četné výhrady, které umožňovaly se od textu odchýlit a i to byl jeden z důvodů, proč nemělo toto unifikační dílo předpokládaný dopad.

Nicméně unifikační práce byly zejména z popudu Společnosti Národů dále rozvíjeny a Jednotný směnečný řád přijatý na haagské konferenci se stal základem pro výchozí materiál pro dosud nejvýznamnější a do dnešní doby z hlediska unifikace směnečného práva nepřekonanou konferenci o sjednocení směnečného práva v Ženevě, která jednala od 13. května do 7. června 1930.

Na konferenci v Ženevě se podařilo sjednat a 7. června 1930 podepsat tři Úmluvy a to:

1) Úmluvu o jednotném právu směnečném (*Convention portant loi uniforme sur les lettres de change et les billets à ordre*, resp. *Convention providing a Uniform Law for Bills of Exchange*

---

² Kovařík, Z. *Směnka a šek v České republice*. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, s. 4

and Promissory Notes). Tuto Úmluvu podepsalo 26 států a je z hlediska všech tří Úmluv přijatých na konferenci v Ženevě tou nejvýznamnější. Podmínky nabytí platnosti této Úmluvy byly splněny dnem 1. ledna 1934.

Úmluva má dvě přílohy, a to:

I. Jednotný zákon směnečný (Loi uniforme, Uniform Law), který je podstatou Úmluvy a představuje přímo zákonný text, jenž má být signatáři převzat do vnitrostátní úpravy.

II. Výhrady k Jednotnému zákonu směnečnému, které umožňují signatářům odchýlit se od textu Jednotného zákona směnečného. Žádné z těchto rezerv se však nedotýkají otázek z hlediska směnky závažných a mimo to, řada z těchto rezerv přestala během krátké doby po ratifikaci Úmluvy platit;

2) Úmluvu o střetech zákonů (Convention destinée à régler certains conflits de loi en matière des lettres de change et de billets à ordre, Convention for the Settlement of Certain Conflicts of Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes), která upravuje kolizní právo směnečné;

3) Úmluvu o směnečných poplatcích (Convention relative au droit de timbre en matière de lettres de change et billets à ordre, Convention on the Stamp Laws in connection with Bills of Exchange and Promissory Notes), řešící jen některé dílčí otázky směnečného práva poplatkového.

Alespoň jednu z výše uvedených Úmluv podepsaly následující státy: Belgie, Brazílie, Československo, Dánsko, Ekvádor, Finsko, Francie, Island, Itálie, Japonsko, Jugoslávie, Kolumbie, Lucembursko, Maďarsko, Německo, Nizozemí, Norsko, Peru,

Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Velká Británie.³ Většina z těchto států podepsala všechny tři Úmluvy.

I přesto, že výše uvedené Úmluvy ve skutečnosti ratifikovala jen velmi malá část signatářských států, ženevské směnečné právo bylo a dodnes je rozšířeno v celosvětovém měřítku, a to proto, že i ty státy, které ženevské smlouvy ve skutečnosti nepodepsaly, je fakticky do svého právního systému inkorporovaly a tohoto systému se ve svém vnitrostátním směnečném zákonodárství nadále přidržují. Mimo ženevskou směnečně právní oblast zůstaly pouze státy anglosaské právní oblasti.

Vývoj právní regulace směnky u nás

I přes velmi rozšířené používání směnky na našem území, prakticky již od počátku její existence v pravém slova smyslu, řídily se směnečné vztahy až do 18. století pouze zvykovým právem.

První regulace směnečného práva byla totiž zavedena až patentem z 1. října 1763, kterým byl zaveden Směnečný řád pro území celého tehdejšího Rakouska, který převzal a zobecnil dříve užívaná zvyková pravidla v praxi využívaná. Vzhledem k tomu, že Rakousko patřilo mezi účastníky konference v Lipsku v roce 1874, podílelo se na redakci zde přijatého Směnečného řádu, který byl v Rakousku zaveden císařským patentem č. 51/1850 ř.z. Směnečný řád byl za dobu své platnosti mnohokrát novelizován, ať už méně významnými novelami, či významnějšími, tzv. norimberskými novelami.

---

³ Kovařík Z. Zákon směnečný a šekový. Komentář. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. 335 s.

Nicméně Směnečný řád platil na území Habsburské monarchie až do jejího zániku a i poté platil na území nově vzniknuvší Československé republiky, která ho převzala spolu s dalšími normami bývalého Rakouska-Uherska zákonem č. 11/1918 Sb. do souborů zákonů nového samostatného státu. Na území Československa to však nebyla jediná právní úprava směnečného práva, neboť Slovensko a Podkarpatská Rus přejaly uherské směnečné právo podle směnečného zákona z roku 1876. Na území Československé republiky tak trval v oblasti směnečného práva právní dualismus a to až do roku 1927, kdy byl přijat zákon směnečný, uvedený pod č. 1/1928 Sb. Ten vycházel z rakousko-německé směnečné právní doktríny s přihlédnutím i k výsledkům haagské konference.

Ačkoli Československo v roce 1930 spolupodepsalo všechny tři ženevské úmluvy, pokusy o jejich inkorporaci do vnitrostátního právního řádu, zejména kvůli rozporům na domácí politické scéně ztroskotávaly, a to až do roku 1940, kdy pod tlakem okupačních úřadů přijala protektorátní vláda dne 19. prosince vládní nařízení č. 111/1941 Sb., kterým byl na území protektorátu Čechy a Morava zaveden Jednotný směnečný řád. V sousedním Slovensku se recepce ženevského směnečného práva uskutečnila zákonem Slovenského štátu č. 255/1941 Sl. z. – zákon zmenečný.

Poválečné Československo tedy muselo řešit, pokud jde o směnečné právo, problém kontinuity právních předpisů upravujících tuto oblast. Vzhledem k čl. 1 a 2 dekretu presidenta republiky č. 30/1945 Sb. ze dne 3. srpna 1944, o obnovení právního pořádku, neměly válečné směnečné právní předpisy takovou povahu, aby se staly neplatnými. Přesto tu však zůstal jak problém právního dualismu – protektorátní a Slovenského štátu tak problém vztahu k zákonu č. 1/1928 Sb., který rozhodně nebylo možné považovat za zrušený. Zatímco praxe se stále přidržovala že-

nevských úmluv, inkorporovaných u nás během druhé světové války, výše uvedené nejasnosti odstranil až nově přijatý a dosud platný zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový. Ten zachoval naší směnečně právní příslušnost k ženevské směnečně právní skupině a zároveň zrušil jak zákon č. 1/1928 Sb., i vládní nařízení č. 111/1941 Sb., tak i zákon zmenečný č. 255/1941 Sl. z.

Ústavním zákonem České národní rady č. 4/1992 Sb. čl. 1 odst. 2 se stal zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, součástí právního řádu nově konstituované České republiky a i nová Česká republika tedy zůstává součástí ženevské směnečně právní oblasti, avšak nutno poznamenat, že ani Česká republika dosud neratifikovala žádnou ze ženevských úmluv.

Prameny směnečného práva

Základním pramenem směnečného práva u nás dodnes zůstává zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále v textu již jen jako „ZSŠ“). Jak je již uvedeno výše, je tento zákon de facto inkorporací ženevských úmluv, konkrétně Úmluvy o jednotném právu směnečném, resp. Jednotného zákona směnečného. Samy ženevské úmluvy ovšem pramenem směnečného práva nejsou, a to ani tehdy, jestliže by se ZSŠ od nich nepřipustně odchyloval. Z výše uvedené skutečnosti, že stejně jako v ostatních signatářských státech ženevských úmluv, odpovídá i naše vnitrostátní úprava směnečně právních vztahů inkorporovaným ženevským úmluvám, je patrné, že právní úprava směnečného práva je téměř dokonale sladěna s právními úpravami zahraničními, a to nejen v oblasti Evropy. Navzdory svému stáří je ZSŠ stále plně postačující úpravou směnečného práva a je možno říci, že jde o jednu z nejzdařilejších norem v oblasti soukromého práva.

ZSŠ je jako základní pramen směnečného práva speciálním právním předpisem, který bude mít přednost před jinými právními předpisy upravujícími věci obdobné. V úvahu zde bude připadat především občanský zákoník a dále také, z toho důvodu, že většina směnečných vztahů vzniká v podnikatelské praxi, obchodní zákoník, a to v těch případech, kdy občanský zákoníkem některé obecné otázky neupravuje vůbec a jsou obsaženy pouze v obchodním zákoníku. V těch případech, kde je některá otázka řešena jak v občanském zákoníku, tak v obchodním zákonu, má přednost úprava občanskoprávní.⁴

Dalším pramenem směnečného práva je zákon č. 591/1992 Sb., zákon o cenných papírech (dále v textu již jen jako „CenP“), který představuje nejobecnější úpravu cenných papírů a co se týče listinných cenných papírů, kterými směnky musí být, jde v tomto případě jen o velmi dílčí úpravu. Ohledně poměru mezi CenP a ZSŠ již z výše uvedeného vyplývá, že ZSŠ je speciálním zákonem k CenP, a proto se bude CenP aplikovat pouze v těch případech, kdy ZSŠ určitou problematiku neřeší.

---

⁴ Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, s. 18

OBEČNĚ O SMĚNCE

Směnka jako cenný papír

Směnka je jedním z druhů cenných papírů tak, jak vyplývá z § 1 odst. 1 CenP. Podstatou cenného papíru obecně je závazek určité osoby poskytnout majiteli cenného papíru určité plnění, přičemž dlužník, který cenný papír vydává svůj závazek inkorporuje do listiny a zakládá tak nerozlučnou vazbu mezi nárokem a listinou. Charakteristickým rysem cenných papírů je, že jsou vydávány v určité formě stanovené zákonem a na jeho základě. Oprávněný majitel cenného papíru se tímto papírem zároveň legitimuje při výkonu svých práv. Bez předložení této legitimace, bez předložení cenného papíru nenastává dlužníkovi z tohoto cenného papíru povinnost plnění poskytnout. Věřitelem z cenného papíru je jeho vlastník. S přechodem vlastnictví k cennému papíru tedy dochází ke změně věřitele.

Co se týče podoby, směnka může být vydána pouze v listinné podobě, je to tedy materializovaný cenný papír a její vydání v zaknihované podobě tedy vůbec nepřipadá v úvahu, zejména z povahy směnky jakožto oběžného cenného papíru a dále z důvodu abstraktnosti směnečného závazku, přičemž připuštění vydání směnky jakožto cenného papíru obsahujícího abstraktní závazek v dematerializované podobě, spočívající v zápisu cenného papíru do evidence a de facto tedy zabstraktnění cenného papíru jako takového, by činilo nepřijatelné problémy. Listinou v tomto případě rozumíme písemně zřízený závazek, mající určitou formu, který je podepsán osobou, jež směnku vystavuje. Zpravidla bude tento závazek zachycen na listu papíru, přípustný je však jakýkoli substrát, na který je možné závazek zachytit a jež je schopen tento závazek uchovat v čitelné podobě po dobu jeho trvání.

Z hlediska formy cenného papíru, se kterým souvisí institut převoditelnosti, může být směnka pouze cenným papírem na řad a cenným papírem na jméno. Cenným papírem na řad je směnka ze zákona, je tedy zákonným ordrepapírem tak, jak vyplývá z čl. I § 11 odst. 1 ZSŠ, a tedy i v případě, že není v textu směnečného závazku vyjádřena převoditelnost rubropisem, čili slovy „na řad“. Pouze v případě, že výstavce pojme do směnečného závazku slova „nikoli na řad“, či jinou doložku podobného významu, stává se ze směnky cenný papír na jméno převoditelný pouze cessí, tzv. rektasměnka nebo také přímá směnka. To vyplývá z čl. I § 11 odst. 2 ZSŠ. Formu cenného papíru na doručitele nemůže směnka nikdy nabýt, i když je nutno podotknout, že za jistých okolností může směnka znaky této formy mít. Je tomu tak zejména v případech předpokládaných v čl. I § 14 odst. 2 písm. c) ZSŠ, kdy majitel směnky může odevzdat tuto směnku třetí osobě, aniž vyplní blankoindosament a aniž směnku indosuje a dále v čl. I § 16 odst. 1, poslední věta ZSŠ, ve kterém je nastolena domněnka, že pokud na směnce následuje po blankoindosamentu další indosament, pak platí, že podpisovatel tohoto indosamentu nabyl směnku právě oním blankoindosamentem. Nezkoumá se zde tedy, a bylo by to z podstaty věci ostatně velmi obtížné, ne-li vůbec nemožné, zda oprávněnému majiteli směnky svědčí nepřetržitá řada indosamentů jak uvádí čl. I § 16 odst. 1, věta první ZSŠ. Výše uvedené případy, kdy má směnka určité znaky cenného papíru na doručitele jsou možné pouze za podmínky, že nebyla výstavcem vyloučena převoditelnost směnky indosamentem. V tom případě by pochopitelně jedinou možností převodu směnky byla smlouva o postoupení pohledávky spolu s její tradicí. A důvodem proč směnka ani v tomto výše uvedeném případě nemá formu cenného papíru na doručitele je, že směnka musí dle čl. I § 1 ZSŠ obsahovat jméno remitenta, pod podmínkou neplatnosti směnky a dále, že i v případech výše

uvedených lze později vždy směnku indosovat bez ohledu na to, zda byla před tím pouze předána třetí osobě bez indosace nebo zda došlo k jiným výše uvedeným událostem.

Převoditelnost směnky nesmí emitent nikdy vyloučit ani omezit, a tak jsou směnky převoditelným cenným papírem. S převoditelností souvisí i obchodovatelnost směnky jako cenného papíru a z výše uvedeného tedy jasně vyplývá, že směnka je obchodovatelným cenným papírem, byť jen neveřejně.

S tím souvisí i cirkulační, oběžný charakter směnky. Předpokládá se totiž, že směnka, jak už ostatně vyplývá přímo z jejího názvu, bude směňována, prodávána a změna majitele je tedy pro ni naprosto přirozeným jevem. Nutno ovšem říci, že v případě, že směnka zůstane po celou dobu v rukou původního majitele, nic to na její kvalitě nemění.

Směnka je cenným papírem konstitutivním, neboť vznik a trvání směnečného závazku je z hmotněprávního hlediska vázán na vznik a existenci směnky jako listiny. Není tedy pouhou listinou, sloužící k prokázání existence směnečného závazku.

Z hlediska dodržení zákonem předepsaných náležitostí je směnka cenným papírem přísně formálním. V průběhu vzniku a trvání směnky se uplatňuje směnečná přísnost (rigor cambialis), jež má formální a materiální stránku a působí jak vůči směnečnému dlužníku tak vůči směnečnému věřiteli. Materiální směnečná přísnost vyplývá přímo z ZSŠ a spočívá zejména v tom, že směnky mají zákonem stanovený obsah, při jehož nedodržení nejde o směnku, dále v povinnosti směnečných dlužníků platit v určitých případech i před dobou splatnosti směnky anebo v povinnosti vykonat předepsané úkony. Z formální směnečné přísnosti vyplývá, že směnečné nároky lze uplatnit v urychleném soudním řízení.

Dále je směnka cenným papírem dokonalým, tzv. skripturou, neboť směnečné právo je se směnkou spjato velmi těsně,

takže vznik, převod, trvání a zánik směnečného práva je závislé na vzniku, převodu, trvání a zániku směnky jako takové.

Jak již bylo uvedeno výše, směnka je cenným papírem abstraktním, čili vznik směnečného závazku není podmíněn ničím jiným než splněním formálních náležitostí směnky, tudíž později není nutno zejména zkoumat důvody, které výstavce vedly k vystavení směnky.

Tato skutečnost koneckonců souvisí i s nesporností směnečného závazku, což znamená, že vlastník směnky nemusí při jejím předložení k placení, popřípadě později při jejím vymáhání prokazovat nic jiného, než že je vlastníkem platné směnky. Důkazní břemeno v případě uplatněných námitek nese v tomto případě vždy dlužník.

Podle druhu právního nároku, který je v cenných papírech vyznačen je směnka dlužnickým neboli úvěrovým či peněžitým cenným papírem. Předmětem závazku ve směnce obsaženém totiž může být pouze zaplacení určité, ve směnce konkretizované peněžní částky. Nepeněžité plnění u směnky nepřipadá v úvahu.

S tím souvisí i další znak směnky, a to že směnka je cenným papírem výkupným či také výplatným, neboť dlužník má ihned po zaplacení směnečné sumy nárok na to, aby mu byla směnka vrácena.

Podle doby splatnosti je směnka cenným papírem krátko-
dobým.

Dle osoby dlužníka je cenným papírem soukromým a podle způsobu vydávání je individuálně určeným cenným papírem, jelikož její vznik je vždy vyvolán konkrétní potřebou mezi jednotlivými osobami.

Směnka je cenným papírem umořitelným, neboť právo ze směnky není nezvratně fixováno na listinu, jakožto hmotný substrát a ztracenou nebo zničenou směnku lze tedy nahradit jinou

listinou za podmínek uvedených v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále v textu již jen jako „OSŘ“).

Pojem směnky

Zákonná definice směnky v našem právním řádu neexistuje a to ani v ZSS a je tedy přenechána pouze teorii. V publikacích věnujících se směnečné problematice najdeme samozřejmě několik definic směnky více či méně se lišících. Tak např. Kotáskova definice: „*Směnka je listinný cenný papír se zákonem předepsaným obsahem, ve kterém jeho výstavce buď sám slibuje, že zaplatí jiné osobě určitou peněžitou částku, anebo platit určité osobě přikazuje*“.⁵ Dále to jsou samostatné definice obou druhů směnek tak, jak je podává Kopáč: „*Směnka cizí je zákonným cenným papírem na řad, který obsahuje náležitosti přesně stanovené zákonem a v němž výstavce přikazuje směnečníku, aby zaplatil ve stanovené době směnečnému věřiteli určitou peněžní částku*“ a „*Směnka vlastní je zákonným cenným papírem na řad, obsahující zákonem stanovené náležitosti, v němž se výstavce zavazuje, že zaplatí určitou částku určité osobě ve stanovenou dobu*“,⁶ která se téměř shoduje s definicí podanou Dědičem.⁷

Chalupa obohacuje výše uvedenou oddělenou definici o další osoby, které mohou směnku řádně nabýt: „*Cizí směnka je cenným papírem na řad, ve které její výstavce přikazuje směnečníkovi, aby zaplatil určitou peněžitou sumu remitentovi nebo osobě, na kterou bude směnka převedena*“⁸ a „*Vlastní směnka je*

⁵ Kotásek, J., Pokorná, J., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2005, s. 480;

Kotásek, J. Úvod do směnečného práva. Brno : Masarykova Univerzita v Brně, 2002, str. 33

⁶ Kopáč, L. Směnky a směnečné právo. Praha : Prospektrum, 1992, str. 7

⁷ Dědič, J., Pauly, J. Cenné papíry. Praha : Prospektrum, 1994, str. 58

⁸ Chalupa, R., Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. díl. Směnky. 2. vydání. Praha : Linde a.s., 2006, str. 8

cenným papírem na řad, v němž její výstavce slibuje zaplatit určitou peněžitou sumu remitentovi nebo osobě, na kterou bude směnka převedena – indosatáři, cesionáři, případně jinému řádnému nabyvateli směnky“.⁹

Asi nejobecnější definici nabízí Kovařík: „*Směnka je cenný papír vydaný v zákonem stanovené formě, kterým se určité osoby zavazují majiteli směnky zaplatit v místě a čase vyplývajícím z listiny částku směnkou určenou s tím, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní“.¹⁰*

Dle mého názoru je správné oddělit definice směnky vlastní a cizí, už jen z hlediska přesnějšího vymezení podstaty směnečného závazku. Souhlasím s Kovaříkem v té části definice, ve které přisuzuje oprávnění ze směnečného závazku majiteli směnky namísto vyjmenování možných majitelů tak, jak činí Chalupa. Podle mého názoru není důležité do definice pojímat skutečnost, že směnku může po remitentovi vlastnit také někdo jiný. Zároveň si myslím, že je vhodné uvést skutečnost, že místo a čas splatnosti směnky nemusí nutně vyplývat z listiny tak jak je obsaženo v Kovaříkově definici. Z několika výše uvedených definic směnky jsem vybral dle mého názoru podstatné znaky, které by si v ní zasloužily své místo a definice směnky vlastní a cizí uvádím jak následují:

- Směnka vlastní je listinný cenný papír, vydaný v zákonem připuštěné formě, v němž její výstavce bezpodmínečně slibuje zaplatit oprávněnému majiteli v místě a čase vyplývajícím z listiny nebo na základě domněnek ze zákona, není-li těchto údajů v listině, částku směnkou určenou, přičemž

⁹ Chalupa, R., Zákon směnečný a šekový. Komentář. 1. díl. Směnky. 2. vydání. Praha : Linde a.s., 2006, str. 507

¹⁰ Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 4. vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, s. 47

jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní.

- Směnka cizí je listinný cenný papír, vydaný v zákonem připuštěné formě, v němž její výstavce bezpodmínečně přikazuje směnečníkovi, aby zaplatil oprávněnému majiteli v místě a čase vyplývajícím z listiny nebo na základě domněnek ze zákona, není-li těchto údajů v listině, částku směnkou určenou, přičemž jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní.

DRUHY SMĚNEK

Právní řád České republiky, konkrétně platný ZSŠ zná dva druhy směnek, a to směnku cizí a směnku vlastní.

Směnka cizí

Směnka cizí představuje příkaz vydaný výstavcem směnkou cizí osobě nazývané jako směnečník, aby vyplatila směnečnou sumu řádnému majiteli směnkou, remitentovi, zatímco výstavce se sám nezavazuje. Výstavce směnkou cizí tudíž není přímým, direktním dlužníkem, nicméně odpovídá za přijetí a zaplacení směnkou, čili osoba oprávněná ze směnkou může uplatnit postižní práva ze směnkou proti trasantovi, jestliže není směnka směnečníkem přijata či směnečníkem nebo příjemcem zaplacená. Stává se tak tedy dlužníkem nepřímým, indirektním nebo také postihovým dlužníkem. Výstavce může svoji odpovědnost za přijetí vyloučit doložkou vyznačenou na směnce. Svoji odpovědnost za zaplacení však v žádném případě vyloučit nemůže a pokud by byla taková doložka na směnce přítomna, hledělo by se na ní jako na ne-napsanou dle ustanovení čl. I. § 9 odst. 2, alinea druhá ZSŠ.

Z povahy věci vyplývá, že závazkový vztah u směnkou cizí v klasické podobě musí zahrnovat tři osoby. Jak bude popsáno níže, nemusí tomu totiž tak být vždy. V nejběžnějším případě tedy bude existovat pohledávka výstavce za směnečníkem a zároveň dluh výstavce vůči remitentovi. Oba závazkové vztahy se směnkou cizí vlastně sloučí v jeden, když výstavce přikáže směnečníkovi, aby zaplatil svůj dluh vůči výstavci přímo k rukám remitenta.

Jak je uvedeno výše, nemusí mít směnečný vztah, založený směnkou cizí, minimálně tři účastníky vždy. ZSŠ povoluje ve

dvou případech redukci účastníků na dva. V obou případech je jejich znakem splynutí dvou účastníků směnečného vztahu do jedné osoby. Čl. I. § 3 odst. 1 ZSŠ povoluje tzv. směnku cizí na vlastní řad, kdy splývá osoba trasanta a remitenta, čili výstavce této směnky přikazuje směnečníkovi, aby zaplatil směnečnou sumu jemu samotnému, tedy výstavci. Druhý případ předpokládá čl. I § 3 odst. 2 ZSŠ, když dovoluje tzv. zastřenou směnku vlastní, ve které výstavce této směnky přikazuje sám sobě jako směnečníkovi, aby zaplatil směnečnou sumu remitentovi. Splývá zde tedy osoba výstavce a směnečníka čili trasanta a trasáta. Zejména tato směnka vyvolává dojem, že by se mohlo jednat spíše o směnku vlastní. Rozdíl je však v tom, že zatímco u směnky vlastní se výstavce stává přímým dlužníkem již předáním směnky remitentovi, u zastřené směnky vlastní se jím stává až akceptací směnky. Tím je tedy potvrzeno, že i tyto dvě zvláštní směnky jsou ve skutečnosti směnkami cizími se všemi z toho vyplývajícími důsledky.

Směnka vlastní

Směnka vlastní představuje závazek výstavce směnky vyplatit při její splatnosti v místě v ní určeném směnečnou sumu řádnému majiteli směnky. Jedná se tedy o určitou formu dlužnického prohlášení. Směnka vlastní představuje tedy závazkový vztah, který musí zahrnovat nejméně dvě osoby. Výstavce je zde dlužníkem přímým, direktním.

NÁLEŽITOSTI SMĚNEK

Náležitosti směnky cizí

Podle čl. I § 1 ZSŠ má směnka cizí celkem osm náležitostí, a to konkrétně:

- I. označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána;
- II. bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu;
- III. jméno toho, kdo má platit (směnečníka);
- IV. údaj splatnosti;
- V. údaj místa, kde má být placeno;
- VI. jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno;
- VII. datum a místo vystavení směnky;
- VIII. podpis výstavce.

Všechny výše uvedené náležitosti jsou označovány jako podstatné, tj. jsou podmínkou platnosti směnky. Dle mého názoru to ovšem není zcela přesné označení vzhledem k níže uvedenému. Ne všechny výše uvedené náležitosti se totiž na směnce musí nutně vyskytnout. Údaj splatnosti nemusí se na směnce nalézat vůbec a přesto tato skutečnost nebrání vniku platné směnky. Dále pak místní údaje, a to konkrétně údaj místa, kde má být placeno a místo vystavení směnky, jsou náležitostmi, které nemusí být ve směnce vyjádřeny přímo, musí však být na základě zákonných domněnek ze směnky zjistitelné (o tom bude pojednáno níže). Absence ostatních výše uvedených náležitostí, dle mého názoru právem označovaných jako podstatné však způsobuje neplatnost směnky, resp. v takovém případě ani směnka nevzniká.

Chtěl bych postupně pojednat o všech výše uvedených náležitostech a upozornit na některé problémy s řádným provede-

ním všech těchto zápisů na směnce s akcentem na judikaturu, a to nejen současnou.

I. Označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána

V tomto případě se jedná o ojedinělou výjimku z obecně uplatňované zásady, že nezáleží na označení listiny, ale na jejím obsahu. Formální označení směnečné listiny slovem „směnka“ je podstatnou náležitostí, bez níž směnečný závazek vůbec nevznikne. Záleží při tom na několika prvcích, a to konkrétně na jazyku, ve kterém je směnka sepsána, na umístění označení směnky a samotné slovo „směnka“.

Co se týká jazyka, ve kterém je směnka sepsána, je situace jednoduchá. Jak už vyplývá ze samotné zákonné dikce, pro sepsání směnky a zároveň pro její platnost je možné použít pouze jeden jazyk. Je ovšem pravdou, že pro sepsání směnky je možné použít jakýkoli jazyk, a to živý či mrtvý, či dokonce jazyk umělý – esperanto. Žádný právní předpis, včetně ZSŠ neomezuje volbu jazyka, ve kterém má směnka být sepsána. Nepřípustné je však sepsávat směnku vícejazyčnou v tom smyslu, že by část směnky byla sepsána v jednom jazyce a další část v jazyce jiném, nebo že by text směnky plynule přecházel z jednoho jazyka do druhého. Vícejazyčná směnka by byla možná pouze v případě, že by text směnky byl například pro lepší informovanost přeložen do dalšího jazyka. Je však nutné si uvědomit, že jako směnka může platit jen v jednom jazyku, a tudíž musí být zřejmé, které znění má při rozporu přednost. Pokud by nebylo možné rozpoznat, které ze znění je originální, a tedy to, které má při rozporu přednost, mohlo by jít o neurčitý a tudíž neplatný právní úkon. Tato skutečnost musela by však být zcela jistě patrná ze směnečné listiny a zachycena v jedné a téže směnečné listině. Dva exempláře téže

směnky například spojené dohromady, přičemž každá z nich by byla sepsána v jiném jazyce, by zajisté byly dvě různé směnky a nikoli pouze dvě jazykové verze směnky jediné. Otázka platnosti směnky z hlediska požadavku sepsání směnky v jediném jazyce však lze hodnotit pouze do okamžiku emise. Jakékoli další zápisy na již obíhající směnce mohou být v jakémkoli dalším jazyce.

Umístění označení směnky je nutno situovat, dle požadavku ZSŠ, do vlastního textu listiny. Nestačí tedy směnku slovem „směnka“ nadepsat, nebo umístit na směnce kdekoli jinde mimo vlastní text listiny nebo i v textu listiny, avšak bez obsahové souvislosti.

Označení listiny jako „směnka“, je možné pouze buď tímto slovem, nebo jeho složeninou, například „solasměnka“, „vistasměnka“, „rektasměnka“, „krycí směnka“ atd., avšak vždy v podobě podstatného jména. Nepřípustné jsou proto označení jako „směnečná listina“, „směnečný úpis“ apod.

Odlišné písmo, kterým je slovo „směnka“ napsáno není na překážku – viz. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.5.2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002: „Skutečnost, že je slovo *směnka* napsáno v textu směnky odlišným písmem, neporušuje sama o sobě zákonnou podmínku, že slovo *směnka* musí být součástí vlastního textu směnky.“

II. Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu

Tato náležitost se rozpadá do několika dílčích částí, jež je potřeba řádně popsat. Předně je to otázka příkazu a následně otázka určitosti peněžité sumy, a to jak z hlediska určitosti částky, tak z hlediska určitosti měny.

Pokud jde o problematiku příkazu zaplatit směnečný peníz, příkaz musí být nutně prost jakékoli podmínky, na jejímž splnění by záviselo zaplacení směnečné sumy. Co se týká veškerých pro-

jevů na směnečné listině, platí obecně, že veškerá směnečná prohlášení musí být bezpodmínečná. Otázkou ovšem je, jaké účinky má vepsání jakékoli podmínky ke směnečnému prohlášení. Mohou nastat v zásadě dva případy, a to buď, že na napsanou doložku, obsahující podmínku se hledí jako na nenapsanou a nebo, že se touto doložkou stává směnka absolutně neplatnou. V tomto případě, tedy co se týká splnění podstatné náležitosti bezpodmínečného příkazu platí, že jakákoli podmínka, se kterou by byl spojen příkaz zaplatit směnečnou sumu, činí směnku absolutně neplatnou.

Ještě než pojednám o problematice určitosti peněžité sumy, bylo by dobré si jen připomenout, že je to právě jen a jen peněžitá suma, na kterou může směnka znít. Jak je již popsáno výše, směnka je dlužnický, úvěrový nebo také peněžní cenný papír a jiné než peněžité plnění nepřipadá u směnky v úvahu.

O tom, že požadavek určité peněžité sumy se nevztahuje pouze na určitost částky, ale i měny poukazuje rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11.6.1996, sp. zn. 4 Cmo 386/96: *„Požadavek určitosti peněžité sumy ve smyslu ustanovení článku I., § 1 bod 2. zákona č. 191/1950 Sb. , uvedené ve směnce, se vztahuje nejen na číselné nebo slovní vyjádření peněžité částky, ale i na měnu, v níž má být zaplacená. Směnka, která obsahuje údaj o peněžité sumě v měně, která v den jejího vystavení neexistovala, není platnou směnkou.“*

ZSŠ pamatuje i na rozpory ve vyjádření směnečné sumy na směnce v čl. I § 6 a to jak v odstavci prvním: *„Je-li směnečná suma udána jak slovy, tak čísla a neshodují-li se tyto údaje, platí suma vyjádřená slovy“*, tak v odstavci druhém: *„Je-li směnečná suma udána několikrát slovy nebo několikrát čísly a neshodují-li se tyto údaje, platí suma nejmenší.“* Jak je ale zmíněno, toto ustanovení ZSŠ platí jen a pouze pro vyjádření směnečné sumy,

nikoli pro rozpory ve vyjádření měny, v níž má být směnka zaplacená. Tento závěr definitivně potvrdil Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 2.9.1994, sp. zn. 5 Cmo 229/94: „*Ustanovení čl. I. § 6 ZSŠ se týká jen rozporů v částkách na směnce uvedených. Nedotýká se označení měny. Je-li označení měny na směnce rozporné, pokud jde o použitou zkratku a nezkrácený, vypsaný údaj měny, jde vždy o údaj slovní. Pak nelze uvedené ustanovení použít, směnka je vnitřně rozporná v tomto údaji, nejde potom o slib zaplatit určitou peněžitou sumu a listina není platná jako vlastní směnka.*“ Toto rozhodnutí je podle mého názoru určitým varováním zejména pro výstavce směnec, kteří používají směnečné formuláře. Při vůli vystavit směnku na cizí měnu se snadno přehlédne například už vytištěná zkratka měny, na kterou měla směnka dle směnečného formuláře původně znít.

Směnku lze tedy vystavit na jakoukoli měnu, bez ohledu na místo vystavení, místo placení či státní příslušnost kteréhokoli z účastníků směnečně právního vztahu. Podmínkou ovšem zůstává, že tato měna musí být měnou reálně existující, fungující, měnou, která je skutečně užívána. K tomu se vztahuje i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 3. 2000 sp. zn. 32 Cdo 20/2000: „*Plnění ze směnky se lze domáhat v cizí měně, na kterou byla směnka vystavena, i tehdy, jestliže nejsou naplněny podmínky ustanovení § 155 odst. 2 o. s. ř.*“

Nelze proto platně vystavit směnku na měnu již neexistující. Záměrně jsem užil formulaci, že nelze směnku platně vystavit, nikoli žádat placení, popřípadě vymáhat. V této souvislosti totiž judikatura řešila po rozdělení Československé federativní republiky několik kauz, kdy po odluce měn obou nástupnických států vyvstaly problémy s vystavováním, resp. placením směnec vystavených na koruny československé (Kčs).

Nesporné zůstaly ty směnky, jež byly na koruny československé vystaveny ještě před odluhou. Na ty se totiž vztahuje zá-

kon č. 60/1993 Sb., o oddělení měny, který v § 1 odst. 4 vyjadřuje přepočtení korun československých na koruny české v poměru jedna ku jedné. Nadále tak byly tyto směnky platné a dále vymahatelné. Svědčí o tom i rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29.4.1994, sp. zn. 5 Cm 51/94: „*Byla-li směnka vystavena před datem 8. 2. 1993 v bývalé československé měně (v Kčs), nic nebrání její platnosti a vymahatelnosti po tomto datu. Pravidlo přepočtu peněžitých závazků, vyjádřených v korunách československých, na českou nebo slovenskou korunu ke dni měnové odluky, tj. k 8. 2. 1993, platí pro veškeré peněžité závazky a tedy i pro závazky směnečné.*“ Datum 8.2.1993 je, jak uvedeno, datem kdy se měna České republiky, tj. koruna česká, oddělila od měny československé. Není jím, jak by se mohlo zdát už datum 1.1.1993, tedy datum vzniku České republiky, nýbrž datum určené dle § 1 odst. 1 zákona č. 60/1993 Sb., o oddělení měny, které má být dle tohoto ustanovení provedeno okolkováním bankovek, vydaných Státní bankou československou, které jsou zákonnými penězi na území České republiky ke dni účinnosti tohoto zákona. Uvedené kolkování bankovek proběhlo na našem území ve dnech 4. – 7.2.1993, a tedy dnem, kterým se měna České republiky oddělila od měny československé je právě den 8.2.1993. Směnky, které byly vystaveny před tímto datem a znějící na koruny československé tak byly uznány za platné, naproti tomu směnky vystavené po tomto datu a znějící na koruny československé byly uznány za absolutně neplatné. Tuto skutečnost potvrzuje například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 6. 1995 sp. zn. Cmo 527/94: „*Směnka vystavená na koruny československé (Kčs) po 8. 2. 1993 není platnou směnkou cizí, protože neobsahuje příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu*“, dále rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 18. 2. 1994 sp. zn. 5 Cm 27/94: „*Podmínkou určitosti směnečné sumy je mimo jiné její vyjádření v platné měně. Byla-li směnka vystavena po dni 8. 2.*

1993 v československých korunách (Kčs), jedná se o směnku absolutně neplatnou“ nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 12. 1994 sp. zn. 5 Cmo 228/94: „Směnka vystavená po 8. únoru 1993 a znějící na koruny československé (Kčs) nemůže být platnou směnkou, neboť neobsahuje příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu.“ V otázce, zda má být směnka po datu odluhy vystavena na platnou měnu se tedy judikatura jednoznačně shodla.

K otázce určitosti co se týká peněžité sumy je třeba upozornit na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. listopadu 1999, č. j. 9 Cmo 672/98-157: „Podmínka bezpodmínečného slihu zaplatit určitou peněžitou sumu podle čl. I., ust. § 75 bodu 2 zákona směnečného a šekového je splněna i tehdy, je-li směnečný peníz vyjádřen nejen v korunách, ale i v haléřových jednotkách nedělitelných deseti (tj. jako oběživo neexistujících).“ I když se konkrétní judikát vztahuje na směnku vlastní, lze jej nepochybně vztáhnout i na směnku cizí. Žalobce v tomto případě žaloval žalovaného o zaplacení směnky znějící na částku vyjádřenou v českých korunách a haléřových jednotkách nedělitelných deseti, to vše po stažení jednohaléřových a pětihaléřových mincí z oběhu. Žalobce však správně argumentoval, že žalovaný směšuje dva pojmy a to měnu, ve které je směnečná suma vyjádřena a oběživo. K námitce, že u takto vystavené směnky nastává nemožnost plnění bylo správně konstatováno, že dle čl. I § 39 odst. 2 ZSŠ majitel směnky nesmí odmítnout plnění částečné.

III. Jméno toho, kdo má platit (směnečníka)

Údaj směnečníka, trasáta, čili toho kdo má platit, je klíčovou náležitostí, která odlišuje směnku cizí od směnky vlastní, protože právě na směnečníka směřuje příkaz výstavce zaplatit směnečnou sumu. Jelikož v ZSŠ není žádný přesnější, konkrétní

nější požadavek na označení směnečníka ve směnce, postačí zcela, je-li směnečník na směnce vůbec uveden, a to ještě pouze formálně. Nemusí jít tedy ani o osobu skutečně existující. To potvrzuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 1995 sp. zn. 5 Cmo 387/94: „K platnosti směnky cizí není nutné správné označení existujícího směnečníka, postačí, že je na směnce údaj směnečníka připojen. Údaj směnečníka musí být určitý potud, aby nebylo pochybností o identitě tohoto údaje s podpisem příjemce směnky.“

Přestože tedy stačí pouze formální označení, postačí zajisté pouze jméno, je v zájmu všech, aby byl směnečník na směnce identifikován co nejpřesněji, zejména rodným číslem a adresou bydliště u fyzických a identifikačním číslem a adresou sídla u právnických osob. Zde je nutno zmínit, že v případě uvedení adresy u označení směnečníka nemusí jít nutně o adresu jeho bydliště nebo sídla, ale o jakoukoli adresu. Tento údaj pak podpůrně vyjadřuje bydliště, resp. sídlo trasáta tak, jak je uvedeno v čl. I § 2 odst. 3 ZSŠ. Všechny úkony, které se mají provést v místě jeho bydliště, resp. sídla, provedou se na této adrese. NE - jen pro účel

Směnečník se ovšem nestává dlužníkem vystavením směnky, nýbrž až její akceptací. Akceptací se stává směnečník akceptantem a zároveň se stává přímým směnečným dlužníkem. Předpokládá se, že mezi výstavcem směnky cizí a směnečníkem existuje závazkový vztah, kdy výstavce je věřitelem a směnečník dlužníkem a dále existence dalšího závazkového vztahu mezi výstavcem jako dlužníkem a remitentem jako věřitelem. Proto, často v zájmu prostého zjednodušení či spíše zpřehlednění závazkových vztahů jednotlivých osob výstavce směnky cizí přikáže směnečníku, který je jeho dlužníkem, aby zaplatil směnečnou částku remitentovi. Tím se zároveň v jednom okamžiku splatí oba dva existující dluhy. Z toho důvodu se dá očekávat, že směnečník směnku cizí bez námitek akceptuje. O platnou směnku

cizí se však jedná, i když směnečník na ní řádně uvedený tuto směnku později neakceptuje – viz. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 1995 sp. zn. 5 Cmo 513/95: „*Je-li součástí směnečné listiny označení směnečníka, jde o platnou cizí směnku bez ohledu na to, zda bude nebo nebude později platně akceptována.*“

K uvedení směnečníka na směnce dlužno poznamenat, že platnému označení směnečníka na směnce nebrání ani ta skutečnost, není-li před označením osoby uvedeno označení „směnečník“, jak svým usnesením ze dne 4.5.1999, sp. zn. 5 Cmo 657/98 rozhodl Vrchní soud v Praze: „*Je-li na směnečném formuláři na obvyklém místě v levé dolní části líce směnky uvedeno označení osoby, k níž zcela zřejmě směřuje směnečný příkaz, jde o směnečníka, i když tento údaj není výslovně uvozen slovem „směnečník“.*“

Směnečníků může být na směnce uvedeno i více, jejich pluralita není důvodem k neplatnosti směnky. Všechny uvedené osoby však musí být zavázáni kumulativně, společně a nerozdílně, alternativní vymezení je nepřijatelné.

IV. Údaj splatnosti

Tento údaj nás informuje o tom, kdy přímé závazky ze směnky dospějí nebo dospějí a kdy je tedy možno je požadovat. 18!

Tato náležitost směnky, patřící do skupiny tzv. podstatných náležitostí, bez kterých nevznikne platná směnka, je podle mého názoru, zcela jistě velmi důležitou a užitečnou doložkou, avšak pokud s její absencí ZSŠ výslovně nespojuje žádné sankce, viz. čl. I § 2 odst. 2 ZSŠ, nemůže se jednat o podstatnou náležitost směnky a už vůbec by neměla být zahrnuta do skupiny zápisů na směnce bez nichž směnka nevznikne. Na první pohled podobný, avšak rozhodně ne stejný režim mají podle čl. I. § 2 odst.

3, 4 ZSŠ údaje platebního místa a místa vystavení. Ta jsou však při absenci jejich výslovného označení snadno zjistitelná z podpůrných údajů, které už na směnce být musí. Naproti tomu údaj splatnosti ani žádný podpůrný údaj na směnce být nemusí a při absenci údaje splatnosti je směнка automaticky ze zákona směnkou na viděnou, vistasměnkou.

Z tohoto pohledu je dle mého názoru určení splatnosti směanky velmi podobné určení směanky z hlediska formy cenného papíru. Směнка je zákonným cenným papírem na řad, ordrepapírem, aniž by bylo nutné tuto skutečnost zaznamenat na směnce zápisem v tom smyslu, že má být placeno na řad remitenta – viz. čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ. Dle čl. I § 11 odst. 2 ZSŠ může výstavce ze směanky udělat cenný papír na jméno, a to doložkou, z jejíhož významu jasně vyplývá, že je zapovězen převod směanky rubopisem, tzv. rektadoložkou.

Je zde tedy velmi podobná situace a dle mého názoru, setraváváje v problematice splatnosti směanky lze analogicky říci, že dle čl. I § 2 odst. 2 ZSŠ ve spojení s čl. I § 34 odst. 1 ZSŠ je směнка zákonnou vistasměnkou, je splatná při předložení, přičemž předložena musí být do jednoho roku od data vystavení. Výstavce pak může změnit splatnost, čili skadenci směanky tím, že do textu směnečné listiny pojme doložku, kterou může libovolně změnit jednoletou lhůtu určenou k předložení směanky k placení (indosanti mohou lhůty pouze zkrátit), může také stanovit, že tato směнка nesmí být předložena k placení před určitým datem a nebo může změnit údaj splatnosti jako celek tím, že vyjádří splatnost směanky jiným, zákonem připuštěným způsobem, a to tak, že ze směanky na viděnou učiní příslušnou doložkou směnku vystavenou na určitý čas po viděné, směnku vystavenou na určitý čas po datu vystavení nebo směnku vystavenou na určitý den.

Jak je uvedeno výše, existují čtyři zákonem povolené způsoby určení splatnosti směnky, vyjádřené v čl. I § 33 odst. 1 ZSŠ, a to: splatnost na viděnou, na určitý čas po viděné, na určitý čas po datu vystavení a na určitý den. Jiné určení splatnosti směnky či kombinace více uvedených způsobů způsobuje neplatnost směnky. Dále se zmíním o všech čtyřech možných určení splatnosti:

1) Směnka splatná na viděnou

Směnka splatná na viděnou neboli vistasměnka je taková směnka, která obsahuje výslovné určení splatnosti doložkou „na viděnou“, „a vista“ či doložkou podobného významu, nebo je k označení „směnka“ jako jedné z podstatných náležitostí směnky připojena předpona „vista“, přičemž vznikne složenina „vistasměnka“ a nebo není údaj splatnosti vyjádřen vůbec – zde nastává zákonná domněnka dle čl. I § 2 odst. 2 ZSŠ.

Poslední z těchto možností, tj. neuvedení žádného údaje k popisu splatnosti směnky, však z praktických důvodů nelze doporučit. Výstavce učiní zajisté lépe, když splatnost směnky vyjádří výslovně, a to i kdyby mělo jít právě o vistasměnku. Odpadá tím riziko dodatečného neoprávněného dopsání data splatnosti do směnky. Podpurný údaj splatnosti směnky na viděnou se však uplatní pouze při absenci jakéhokoli údaje splatnosti. Bude-li například uveden pouze rok nebo měsíc bez určení konkrétního dne, neznamená to, že je směnka splatná na viděnou právě v onom roce či měsíci, ale půjde o neplatnou směnku z důvodu neurčitosti data splatnosti.

U vistasměnek tedy není předem znám den splatnosti.

Dnem dospělosti směnky je pak takový den, kdy bude dlužníkovi směnka předložena k placení. Splatnost tedy závisí na aktivitě remitenta a nastalá situace tak může být pro dlužníka

velmi nevýhodná, neboť o tom, že remitent bude mít zájem o proplacení směnky, nemusí být předem vůbec informován. Tím spíše je pro dlužníka tento druh určení splatnosti ve směnce nevýhodný, neboť směnečný věřitel může požadovat plnění ze směnky prakticky okamžitě po její emisi, a nebo naopak, pokud tak bude ve směnce stanoveno, může s požádáním o zaplacení vyčkávat i po dlouhou dobu několika let.

ZSŠ sice stanoví, že vistasměnka musí být předložena k placení do jednoho roku od data vystavení, dává však výstavci této směnky možnost, aby tuto lhůtu jakkoli zkrátil, ale také prodloužil.

K problematice příliš včasného předložení směnky dlužníkovi k placení dává pak ZSŠ možnost, aby si dohodl, že výstavce pojme do směnky doložku, kterou stanoví, že směnka se nemá předkládat k placení před určitým datem. Ochranná jednoroční lhůta dle čl. I § 34 odst. 1 ZSŠ pak běží od doby, kdy může být směnka prezentována k placení.

Ke skutečnosti, že výstavce směnky může použít v textu listiny slovo „vistasměnka“, ačkoli ZSŠ takový termín nezná a zároveň ke skutečnosti, že pokud výstavce použije směnečný formulář, na kterém je předem vytištěn text „Za tuto vistasměnku zaplatím...“ a zároveň uvede datum splatnosti směnky viz. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998 sp. zn. 5 Cmo 584/96: *„Údaj „VISTA směnka“ jako součást směnečného prohlášení znamená, že jde o směnku splatnou na viděnou. Obsahuje-li však směnečné prohlášení nad to ještě označení určitého dne splatnosti, jde o dva navzájem se vylučující údaje o splatnosti směnky, a taková směnka je proto absolutně neplatná pro neurčité stanovenou splatnost.“*

2) Směnka splatná na určitý čas po vidění

Tento způsob určení splatnosti směnky do jisté míry zmírňuje výše uvedené nevýhodné postavení dlužníka, které má v případě vistasměnek. V případě vistasměnek, jak výše uvedeno, musí dlužník platit remitentovi při předložení. V tomto případě není stejně jako u vistasměnek určen den, kdy má být směnka předložena k placení, je však přesně určena lhůta, po jejímž uplynutí je směnka splatná. Tato lhůta musí být nejméně jednodenní. Samotným předložením k placení se tak směnka splatnou nestává, pouze se jím rozebíhá lhůta uvedená ve směnce. Dlužník tak má určitý čas, potřebný například právě pro obstarání dlužné částky. Příkladem určení splatnosti na určitý čas po vidění je například: „Zaplat'te za tuto směnku dva měsíce po vidění...“

Pro cizí směnku zde nastává specifikum oproti směnce vlastní v souvislosti s akceptací směnky. Počátkem běhu lhůty ve směnce uvedené je buď datum přijetí směnky nebo datum protestu. Akcepty proto musí být datovány. Pokud by směnka nebyla akceptována vůbec nebo byla-li by akceptována bez uvedení data akceptu, bylo by ji třeba protestovat a na základě protestu u soudu, obecního úřadu nebo notáře by zde bylo vyznačeno datum protestu.

Směnka splatná na určitý čas po vidění, také nazývána jako lhůtní vistasměnka, se podobně jako vistasměnka musí předložit k placení do jednoho roku. I zde, jako u vistasměnky, může výstavce tuto lhůtu libovolně zkrátit nebo prodloužit, indosanti ji mohou pouze zkrátit, a to ještě s účinky jen vůči sobě.

3) Směnka splatná na určitý čas po datu vystavení

Směnka splatná na určitý čas po datu vystavení, zvaná také datosměnka, je směnka, ve které je určen datum splatnosti, avšak

nepřímo, na základě ve směnce přesně vyjádřené lhůty od data vystavení. Tato lhůta musí být stejně jako u směnky vystavené na určitý čas po vidění opět nejméně jednodenní. V podstatě to tak není specifické určení údaje splatnosti, ale jakousi nepohodlnou verzí posledního možného určení údaje splatnosti, splatnosti v určitý den. Tento určitý den z datosměnky vždy musí vyplynout, problém však může nastat při počítání související lhůty a možných komplikací při jejím nesprávném určení. S tím souvisí usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 5. 1997 sp. zn. 5 Cmo 80/96: *„Splatnost směnky musí připadnout na jeden určitý den a tedy i z údaje splatnosti směnky, jež má být splatná v určité lhůtě po vystavení, musí vyplývat, že splatnost připadá právě až na poslední den lhůty, jinak je směnka neplatná. Lze-li dovést z celého kontextu směnečného prohlášení, že placeno má být jen v poslední den stanovené lhůty, jde o platnou směnku.“* Za neplatnou by proto byla považována směnka, ve které by byl časový údaj splatnosti určen lhůtou, během níž by mohlo dojít kdykoli k placení.

Tato varianta určení splatnosti směnky je v praxi tou nejméně užívanou, zejména z důvodu rizika při špatném určení přesného data splatnosti. Uživatelé tak dávají přednost jednoduššímu vyjádření splatnosti a do směnky vypíší k údaji splatnosti směnky rovnou určitý den.

4) Směnky splatné v určitý den

Směnky splatné v určitý den, také označované jako směnky denní, či fixní nebo precisní, jsou bezesporu nejčastější případem vyjádření údaje splatnosti na směnce. Den splatnosti je zde přesně určen, nevázan na žádné lhůty a je tak od počátku existence vždy patrný a všem účastníkům známý.

Určení konkrétního dne splatnosti může být provedeno hned několika způsoby, a to určením:¹¹

- a) přesného kalendářního data, to znamená vepsáním přesného dne, měsíce a roku, což je případ nejčastější,
- b) některého z jednodenních svátků,
- c) určitého dne v týdnu ve vazbě na jiné datum, např. „první pondělí po Božím hodů roku 2008“,
- d) slovy „počátkem“, „v půli“, „koncem“ konkrétního měsíce, přičemž výrazem „počátkem“ nebo také „primo“ měsíce se myslí první den v uvedeném měsíci, výrazem „v půli“ nebo také „prostředkem“ či „medio“ je míněn patnáctý den měsíce, bez ohledu na skutečný počet dnů v tom daném měsíci a výrazem „koncem“ či „ultimo“ je myšlen poslední den v daném měsíci,
- e) slovy „zítra“, „pozítrí“ a podobnými výrazy, schopnými vyjádřit jeden konkrétní zamýšlený den.

V dřívější praxi¹² bylo považováno za platné i vyjádření konkrétního data uvedením přesného kalendářního dne a měsíce, avšak bez uvedení roku. Platilo, že pokud tento den v právě probíhajícím roce ještě nenastal, myslí se tím tento den, pokud však již v onom roce nastal, myslí se jím tento den v bezprostředně následujícím roce.¹³ Tato domněnka v současném ZSŠ nemá oporu, a proto by byla směnka obsahující takové určení splatnosti považována za neplatnou.

K fixním směnkám je třeba dodat, že den jako časová jednotka je jediným možným určením jejich splatnosti. Co se týká

---

¹¹ členění dle Kovařík Z. Směnka a šek v České republice. 4. vydání, Praha, C. H. Beck, 2001. s. 89

¹² Zákon č. 1/1928 Sb. z. a n., československý směnečný zákon, který ve svém § 28 odst. 3 uváděl, že „chybí-li údaj roku při měsíci a dni, které jsou uvedeny jako čas dospělosti, platí tu rok vystavení směnky; jestliže však udaný den v tomto roce již uplynul, rok nejbliže příští“.

¹³ Švamberg, G. Naše jednotné směnečné právo. Praha : Palásek & Kraus, 1941. s. 52

jednotek delších, týdnů, měsíců, či let, je pochopitelné, že tyto by ve směnce bez určení konkrétního dne neobstály. Významným v této otázce je však judikát, který neuznává za platné určení splatnosti v konkrétní den, které je nadto konkretizováno i přesnou hodinou splatnosti. Jedná se o rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 6. 1998 sp. zn. 5 Cmo 13/97: „*Směnka, kde je splatnost určena tak, že je splatná určitého dne v určitou hodinu, je neplatná podle čl. I. § 33 odst. 2 ZSŠ.*“ Shora nadepsaný soud tak dal jasně najevo, že není na místě uplatňovat z hlediska časového pojetí restriktivní výklad, neboť ZSŠ za nejmenší časovou jednotku považuje den.

K údaji splatnosti jako takovému je dle mého názoru třeba připomenout, že jiným způsobem určení splatnosti směnky, než těmi, které jsou uvedeny v čl. I § 33 odst. 1 ZSŠ nelze směnku platně opatřit, jak vyplývá z druhého odstavce zmíněného ustanovení ZSŠ. Je tedy nepřípustné kombinované určení některými z uvedených způsobů, jak vyplývá z již výše uvedeného rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 1998 sp. zn. 5 Cmo 584/96.

Dále je vyloučeno vystavovat směnky s postupnou splatností, tzv. splátkové směnky, ve kterém je určeno několik směnečných sum a několik údajů splatnosti. Vzhledem k příslušným ustanovením ZSŠ by v případě rozporu mezi jednotlivými částkami byla uznána pouze částka nejmenší jako jediná směnečná suma a v případě, že by zde bylo uvedeno jen jediné datum splatnosti, byla by směnka platná, ale znějící pouze na jednu jedinou částku, tu ze všech nejmenší. Pokud by však ve směnce bylo i více údajů splatnosti, byla by směnka neplatná. V tomto případě, tedy pokud účastníci přesto mají v úmyslu jakýsi splátkový kalendář vyjádřit směnkami, je tedy jedinou možností emitovat tolik směnek, kolik je uvažovaných splátek, každou vystavenou na

částku rovnající se jedné splátce a splatnou dle onoho splátkového kalendáře.

Dalším případem, kdy bude směnka vzhledem k údaji splatnosti uznána za neplatnou je určení splatnosti nemožnou dobou splatnosti. Zde je tedy zejména zapotřebí věnovat pozornost zejména posledním dnům v měsíci, neboť neplatnou bude směnka s datem splatnosti 30. února 2008, 31. listopadu 2008 atd. Datum splatnosti není potřeba vyjadřovat dnem pracovním, neboť případně-li splatnost směnky na den pracovního klidu, je dle čl. I § 72 odst. 1 ZSŠ platebním dnem první pracovní den.

Dále směnku zneplatňuje také neurčitá doba splatnosti, směnka s alternativní splatností a v neposlední řadě také opatřením směnky takovým datem splatnosti, které předchází datu vystavení.

V. Údaj místa, kde má být placeno

Tento údaj značí místo, kde má dojít ke splnění povinnosti zaplatit směnečnou sumu. Na tomto místě má být při splatnosti předložena a případně pro neplacení protestována. Může být ve směnce vyjádřen několikerým způsobem. Může být uvedeno výslovně, prostřednictvím domicilu nebo podpurným určením dle místa uvedeného u označení směnečníka.

V případě, že je uveden výslovně, pak stačí uvést pouze název obce či města kde se tak má stát. To potvrzuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 11. 1997 sp. zn. 5 Cmo 551/96: „*Platební místo je udáno na směnce s dostatečnou určitostí, je-li uvedeno označení obce nebo města.*“ Samozřejmě bližší specifikaci lze jen doporučit, zejména označení ulice a čísla popisného, dále praktické je uvedení poštovního směrovacího čísla pro případ, že se vyskytuje více obcí se stejným názvem, např. České republice velmi častý název Lhota atd.

Je-li ve směnce uvedeno více platebních míst, směnka je neplatná, což potvrzuje rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 29 Odo 1645/2005: „*Směnka obsahující více platebních míst vedle sebe, není platnou směnkou.*“

Naproti tomu je-li platební místo postupně upřesňováno, směnka je platná. Tuto tezi potvrzuje usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 1997 sp. zn. 5 Cmo 40/96: „*Směnka udávající více platebních míst vedle sebe nemůže být platnou směnkou. Je-li platební místo na směnce postupně upřesňováno, byť i prostřednictvím více geografických údajů, nebrání to platnosti směnky.*“

Co se týká uvedení více platebních míst v jedné směnce, zastávala prvorepubliková judikatura názor, že platnosti směnky nebrání. Jako platné platební pak uznávala první z nich. Svědčí o tom prvorepublikový judikát: „*I když je na směnce uvedeno několik směnečníků s různými bydlišti, platí, - není-li udáno zvláštní platební místo, první z nich za místo platební.*“¹⁴

Pokud není údaj platebního místa na směnce stanoven výslovně, lze použít podpůrné určení, že platebním místem je místní údaj u označení směnečníka. Platí zároveň zákonná fikce, že místní údaj uvedený u označení směnečníka je zároveň jeho bydlištěm. Jak je již uvedeno výše, označení směnečníka postačuje pouze jeho jménem, resp. názvem, čili místní údaj u něj uveden být nemusí. Pokud by tento nebyl uveden ani u označení směnečníka, jednalo by se o neplatnou směnku pro nedostatek této náležitosti.

Opačná situace nastane pokud jsou uvedeny oba tyto místní údaje, to znamená jak platební místo, tak místní údaj u označení směnečníka. V tomto případě má přednost výslovně určený údaj s platností, neboť domněnka, že platebním místem je místní

---

¹⁴ Sb. Váž. č. 9765, in: Štěpina J. Směnka a směnečné řízení podle československého práva, 1. vydání, Praha, nakladatel Josef Svoboda, 1933. s. 30 a 31

údaj u označení směnečníka platí pouze v případě, není-li výslovně údaj splatnosti ve směnce určen.

Posledním způsobem určení platebního místa je umístění směnky, tzv. domicil. Tímto údajem, tzv. domicilovou doložkou je platební místo vyjádřeno u třetí osoby, odlišné od majitele směnky nebo přímého dlužníka, a to zpravidla u směnečníka, akceptanta a jeho rukojmí. V případě domicilové doložky je třeba od sebe odlišit dva její prvky a to osobu domiciláta, umístění a vztah k platebnímu místu.

Domicilátem může být jakákoli třetí, právně způsobilá osoba, zpravidla je to však banka, jak bude vysvětleno dále. Domicilát zde není v žádném případě účastníkem směnečně právního vztahu, je zde v postavení mandátáře, jehož jednání půjde k tíži dlužníků ze směnky. Důvodem, proč je domicilátem ve většině případů banka, je ryze praktický důvod, a to usnadnění platby směnečné částky, jež je zejména při vyšších sumách záhodno platit bezhotovostním stykem, zejména též z bezpečnostních důvodů. Domicil se na směnce právo vyznačit pouze výstavce a směnečník při akceptu.

Co se týká vztahu k platebnímu místu, existuje několik možností.

V první řadě může domicil na směnce vyznačit sám výstavce. Je-li platební místo na směnce již uvedeno, musí výstavce vyznačit domicil v souladu s tímto platebním místem.

V případě, že je ve směnce určeno jak platební místo tak domicil a tyto údaje se neshodují, jde o neplatnou směnku pro její neurčitost, jak vyplývá z rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 6. 1999 sp. zn. 9 Cmo 160/99, první věta: „*Je-li ve směnce rozpor mezi platebním místem a domicilem, jedná se o neplatnou směnku.*“

Pokud by zde ale platební místo uvedeno nebylo, nemusí ho už dále uvádět, neboť domicil je zároveň platebním místem.

Dále může na směnce domicil vyznačit směnečník. Opět existují dvě možné situace. Pokud je již platební místo na směnce uvedeno, může ho směnečník domicilem pouze zpřesnit. Avšak pokud platební místo na směnce uvedeno není, směnečník nemá právo domicil do směnky vepsat.

V kontextu domicilu uvádím jen pro doplnění, že směnka může být domicilována i u remitenta, jak potvrdil Vrchní soud v Olomouci svým rozsudkem ze dne 7.2.2006, sp. zn. 7 Cmo 505/2004: „*Směnku lze dle čl. I. § 4 zákona č. 191/1950 Sb. ve znění zákona č. 29/2000 Sb. domicilovat i u remitenta.*“

VI. Jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno

Jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno, čili údaj remitenta je další podstatnou náležitostí směnky. Jde o prvního nabyvatele, osobu, v jejíž prospěch je směnka vydávána. Věřitelem ze směnky se stává až okamžikem převzetí směnky. Remitent musí být na směnce určen tak, aby bylo skutečně jasné o koho konkrétně jde. ZSŠ žádný požadavek v tomto směru nemá, avšak nezbyvá opět než doporučit dostatečnou identifikaci jménem, rodným číslem, případně adresou, respektive názvem, identifikačním číslem a sídlem. Stačí však jen uvedení úplného obchodního jména, jak potvrdil Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 27. 5. 1997 sp. zn. 5 Cmo 40/96: „*K legitimaci majitele směnky k výkonu práv z ní je nutné, aby mu svědčil údaj remitenta na směnce. Obsahuje-li údaj remitenta úplné obchodní jméno toho, kdo uplatňuje práva ze směnky, je tím jeho legitimace dána, i když údaj remitenta obsahuje také označení organizačních jednotek, kterých se na straně majitele daný směnečný vztah týká.*“ K požadavku na označení remitenta se vztahuje i rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 9. 1996 sp. zn. 5 Cmo 631/95: „*Oprávněný z neindosované směnky je určen úda-*

jem remitenta. I když jeho označení nemusí být zcela přesné, musí být z údajů směnky určitě zřejmé, komu nebo na čí řád má být placeno. Jen takto určitě označená osoba může práva ze směnky vykonat.“

V případě, že nepovinné údaje ohledně remitenta jako je například adresa, rodné číslo atd. budou ve směnce nesprávné, avšak označení remitenta bude nepochybně ukazovat na jedinou osobu, není její věřitelské postavení ohroženo. Tak rozhodl Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 24.10.2000, sp. zn. 5 Cmo 342/2000: *„Základem legitimace k výkonu práv ze směnky, které nebyly převáděny, je údaj jména (obchodního jména, názvu a podobně) remitenta. Další údaje, které tento údaj doprovázejí (adresa, sídlo, rodné číslo, identifikační číslo a jiné), jsou vedlejšími doložkami na směnce a mají význam jen pomocný. Uplatní se jen v případě, kdyby sám údaj jména k průkazu legitimace směnečného věřitele nedostačoval, zejména v případě, kdyby se ke směnce hlásilo více osob stejného jména. Nesprávnost těchto vedlejších údajů nemůže učinit směnku neplatnou a pokud jméno remitenta ukazuje na zcela konkrétního věřitele, potom taková nesprávnost nemůže ohrozit ani jeho věřitelskou legitimaci.“*

Remitent musí být ze směnky jasně seznatelný, neboť se musí řádně prokázat, že je právě tato osoba legitimována k výkonu práv ze směnky. Nelze tedy nahradit údaj o remitentovi doložkou „na majitele“, „na doručitele“ apod. v tom případě by byla směnka absolutně neplatná. neplatnost směnky obsahující „au porteur“ doložku potvrzuje usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 1997 sp. zn. 9 Cmo 240/97: *„Doložka „nebo doručiteli“ uvedená za označením remitenta ve směnce způsobuje absolutní neplatnost směnky pro její neurčitost podle § 37 odst. 1 obč. zák.“*

Sporné je však toto označení vedle údaje remitenta.¹⁵ Za-

¹⁵ Tzv. střídavá nebo alternativní doložka au porteur spočívá v uvedení jména remitenta a

tímco Kovařík považuje směnku obsahující vedle sebe údaj remitenta a doložku „nebo majiteli“ za absolutně neplatnou z důvodu neurčitosti¹⁶, Chalupa s touto doložkou, v souladu se starší literaturou, souhlasí, a to v případě a za podmínky, že není vyloučena indosovatelnost směnky, protože pouze deklaruje možnost remitenta směnku kdykoli převést.¹⁷ Názor Chalupy má oporu v rozhodnutí německého říšského Vrchního soudu obchodního: „*Směnka s alternativní auporteur doložkou („panu A. anebo majiteli“) je platna, neboť jmenuje určitého remittenta, a doložka sama, ostatek zbytečná, má všeobecně též význam jako ordredoložka.*“¹⁸

Dle mého názoru, stejně jako u směnečníka, je i u remitenta možná pluralita remitentů, opět ovšem kumulativní. O tom vydal rozhodnutí Vrchní soud v Praze, když vydal rozsudek ze dne 21. 11. 1996 sp. zn. 5 Cmo 466/95: „*Neodporuje-li to povaze směnky, je přípustná pluralita účastníků. Smyslem označení remitenta na směnce je udat osobu legitimovanou k výkonu práv. Je-li udáno více remitentů, nejde o směnku neplatnou a pokud jeden z více remitentů předloží směnku, může právo z ní vykonat.*“

VII. Datum a místo vystavení směnky

Co se týká data vystavení, musí být ve směnce uvedeno výslovně, a to konkrétním dnem určeným dnem, měsícem a rokem. Na rozdíl od údaje splatnosti zde žádný jiný způsob vyjádření data vystavení není. Je to důležité datum z několika důvodů, z výše uvedených zmíním alespoň, že od tohoto data běží

---

osoby určené dle této doložky s použitím vylučovací spojky. Blíže viz. Rouček F. Jednotný směnečný řád, I. vydání, Praha, Českomoravský kompas, 1941. s. 39

¹⁶ Kovařík Z. Směnka a šek v České republice, IV. vydání, Praha, C.H. Beck, 2001. s. 82

¹⁷ Blíže viz. Chalupa R. Směnka na jméno a směnka na doručitele, Právní rozhledy, 1996, číslo 10. s. 442

¹⁸ In: Šikl H. Soustavné výklady na právo směnečné, I. vydání, Praha, Česká akademie věd a umění, 1927. s. 50

lhůta k předložení vistasměnek k placení. Datum vystavení však nemusí odpovídat skutečnosti, musí však být logické. Antedatování či postdatování tak nejsou na závalu, zatímco uvedení dne vystavení, který svým datem například následuje po dni splatnosti činí směnku neplatnou. Z toho vyplývá další požadavek, a to ten, aby datum vystavení bylo vzhledem k okolnostem vůbec možné.

Kovařík nadnáší ve své knize¹⁹ otázku problematiky platnosti směnky, jestliže by se nesporně prokázalo, že v době uvedené jako datum vystavení na směnce již výstavce nežil.

Podobnou otázku, avšak s tím rozdílem, že nešlo o výstavce, ale o spoluakceptanta, řešil v roce 1934 Nejvyšší soud. Tehdy ve svém rozhodnutí ze dne 8.9.1934, sp. zn. Rv I 1872/34, uveřejněném také ve sbírce Vážný v čísle XVI.b, ročník 1934 na straně 858, konstatoval následující: „*Okolnost, že datum vystavení směnky pochází z doby po úmrtí jednoho z přijatelů, není na závalu platnosti směnky.*“ V tomto případě nastala situace, kdy jeden ze dvou spoluakceptantů zemřel přede dnem, jež byl na směnce uveden jako datum vystavení. Druhý spoluakceptant však byl k tomuto datu stále naživu a Nejvyšší soud tak došel k závěru, že nebyla splněna podmínka absolutní nemožnosti tohoto data, neboť vůči druhému spoluakceptantu se nejedná o nemožné datum. Jen taková nemožnost by měla za následek nesplnění jedné z podstatných směnečných náležitostí a teprve tehdy by byla směnka neplatná.

Vzhledem k tomu, že Kovařík nadnáší tuto problematiku vůči výstavci, jakožto jednotlivci, zastávám názor, že taková směnka by byla neplatná pro absolutní nemožnost vystavení směnky. Otázkou je, jak by v dnešní době byla řešena otázka platnosti takového vystavení při větším počtu výstavců.

Pokud jde o místo vystavení, platí zde rovněž, jako u místa

---

¹⁹ Kovařík Z. Směnka a šek v České republice, IV. vydání, Praha, C.H. Beck, 2001. s. 83

placení, že postačí jeho určení názvem obce či města, přičemž toto již ani není žádoucí dále upřesňovat jako je tomu právě u místa placení. Jde o druhý místní údaj, které je při absenci jeho výslovného určení podpůrně zjistitelný ze směnky, a to konkrétně z místního údaje uvedeného u označení výstavce. Opět se tento podpůrný místní údaj užije pouze tehdy, není-li ve směnce již místo vystavení výslovně určeno. V případě, že by na směnce nebyl uveden ani podpůrný údaj u označení výstavce, jde o neplatnou směnku. O tom, jak místo vystavení ovlivňuje některé další vztahy ze směnky vyplývají viz. čl. I §§ 92, 94 a 95 ZSŠ.

VIII. Podpis výstavce

Podpis výstavce je poslední a naprosto stěžejní náležitostí směnky. Teprve jím vzniká z pouhého papíru, popř. jiného materiálu, za splnění všech ostatních podstatných náležitostí, směnka se všemi zamýšlenými důsledky. Výstavcův podpis tedy kryje všechny ostatní náležitosti a nejen z toho důvodu je požadováno, aby všechny tyto náležitosti byly uvedeny na lící straně směnky.

Umístění na směnce by dále mělo být, jak už napovídá samo slovo pod-pis, přímo pod textem směnky tak, aby byla zřejmá jeho přímá souvislost se směnečným textem.

Podpis je jedinou náležitostí, jehož vepsání musí být provedeno ručně, jeho provedení oproti ostatním náležitostem směnky není v jiné formě připuštěno pod sankcí neplatnosti směnky. Podpis výstavce ale nemusí být vůbec závazný. To potvrzuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 1997 sp. zn. 5 Cmo 691/95: „*Podmínka platnosti směnky spočívající podle čl. I. § 75 bod 7. ZSŠ v podpisu výstavce je splněna, je-li na směnečné listině podpis výstavce vůbec formálně vyznačen. Není významné, z hlediska platnosti směnky, zda tento podpis osobu, jejímž jménem je vyznačen, skutečně zavazuje.*“ Tento judikát se

sice vztahuje ke směnce vlastní, nepochybně jej lze ale vztáhnout i na směnku cizí.

Směnku nezneplatňuje skutečnost, že za výstavce například směnku podepsal někdo, kdo nebyl oprávněn za výstavce jednat, dále například osoba, která není pasivně směnečně způsobilá atd. Směnku nezneplatňuje ani podpis falešný, falšovaný, podpis osoby smyšlené. Tyto osoby se sice nestanou osobami směnečně zavázanými, avšak z formálního hlediska, které je u podpisu rozhodující, jde o směnky platné.

Přestože k platnosti podpisu jako podstatné náležitosti směnky postačuje podpis samotný, bez jakéhokoli dalšího určení výstavce, je možno jen doporučit pečlivé a přesné určení výstavce, například jeho rodným číslem, adresou a dále praktickým, čitelně napsaným jménem u jeho podpisu. Doporučuji to zejména z toho důvodu, že postavení výstavce je dlužnické povahy, a tak je více než vhodné ho dostatečně identifikovat.

V otázce podpisu směnky jedním z manželů, kteří nemají rozdělené společné jmění manželů (dříve bezpodílové spoluvlastnictví manželů), je možné se odvolat na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.11.1996, sp. zn. 5 Cmo 735/95: *„K závaznosti podpisu směnky jedním z manželů, kteří nemají rozdělené bezpodílové spoluvlastnictví manželů, nevyžaduje se souhlas druhého z manželů.“*

Další problémy mohou nastat při podepisování za společnost. K tomu, aby byl podpis na směnce platný, musí být na směnce uveden kromě označení společnosti, tak jak vyplývá z obchodního rejstříku či jiného registru, také vlastnoruční podpis osoby oprávněné za společnost jednat. V případě, že by jedna z těchto dvou složek podpisu za společnost na směnce chyběla, nebyla by společnost ze směnky zavázána. K tomu viz. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 25.3.1997, sp. zn. 5 Cmo 615/95: *„Má-li být dlužníkem ze směnky právnická osoba, musí nutně*

obsahovat její podpis úplné obchodní jméno nebo úplný jiný zaregistrovaný název, jak vyplývá z obchodního rejstříku nebo jiného registru, kde je zanesena, a dále podpis osoby nebo osob, které jsou oprávněny za ni jednat. Jinak není taková právnická osoba směnečně zavázána.“ Pokud by chybělo označení společnosti a na směnce by byly podepsány pouze osoby oprávněné za společnost jednat, staly by se směnečně zavázanými pouze tyto osoby samy. S možností, že za společnost může jednat společně několik osob souvisí dále rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20.9.2004, sp. zn. 12 Cmo 187/2004: „*Není-li ze směnky zavázána společnost proto, že jejím jménem podepsal směnku pouze jeden člen statutárního orgánu, ačkoli jménem společnosti musí jednat více členů společně, pak je tato osoba sama směnečně zavázána, neboť nebyla oprávněna jednat za společnost samostatně.*“

Náležitosti směnky vlastní

Podle čl. I § 75 ZSŠ má směnka vlastní celkem sedm náležitostí, a to konkrétně:

- I. označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána;
- II. bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu;
- III. údaj splatnosti;
- IV. údaj místa, kde má být placeno;
- V. jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno;
- VI. datum a místo vystavení směnky;
- VII. podpis výstavce.

Vzhledem k podrobnému popisu všech náležitostí v části předešlé budou skutečnosti společné pro směnku cizí i vlastní

vynechány. V případě, že existují odchylky od směnky cizí u některé z náležitostí, bude o tom podán pouze doplňující výklad.

I. Označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána

Zde je možno plně odkázat na pojednání o této náležitosti u směnky cizí. Pouze je možno doplnit, že směnka vlastní nemusí mít výslovné označení v tomto smyslu, tj. jako „vlastní směnka“. Její povaha v tomto smyslu vyplyne právě z následující náležitosti, platebního slibu.

II. Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu

Právě tato náležitost na první pohled značí, že se jedná o směnku vlastní. Výstavce vlastní směnky jí slibuje zaplatit majiteli směnky, remitentovi příslušnou směnečnou sumu. Pro charakter slibu, tzn. jeho bezpodmínečnost, platí totéž co pro směnku cizí, tedy že jakákoli podmínka činí směnku absolutně neplatnou. Stejná jsou i pojednání, která se týkají určitosti peněžité sumy, ať už co se týká určitosti částky tak i měny.

Zde tedy, na rozdíl od směnky cizí, existuje pouze dvoustranný závazkový vztah mezi výstavce jakožto přímým dlužníkem ze směnky a remitentem.

Právě z důvodu, že u směnky vlastní je výstavce dlužníkem přímým, je dobré poukázat na skutečnost, že pokud výstavce připojí ke svému podpisu doložku „sine obligo“, činí tato, na rozdíl od směnky cizí, směnku absolutně neplatnou. U směnky cizí se na tuto doložku hledí jako na nenapsanou. Doložka „sine obligo“ neboli „bez závazku“ vylučuje odpovědnost výstavce za zaplacení. U směnky cizí je tato doložka zhojitelná skutečností, že výstavce je pouze dlužníkem nepřímým, kdežto u směnky

vlastní, výstavce, který sám slibuje zaplatit, touto doložkou fakticky svůj slib ruší, což má za následek absolutní neplatnost směnky.

III. Údaj splatnosti

Pro tuto náležitost platí beze zbytku vše co bylo uvedeno výše pro směnku cizí. Je zde pouze rozdíl v aplikaci rozdílných ustanovení ZSŠ v případě, že na směnce nebude tento údaj uveden výslovně vůbec. Směnka se také stane ze zákona vistasměnkou, avšak na základě čl. I § 76 odst. 2 ZSŠ.

IV. Údaj místa, kde má být placeno

Co se týká způsobu uvedení tohoto místa na směnce, plní výklad o směnce cizí. Stejně jako u směnky cizí nemusí být tento údaj na směnce výslovně uveden. Pak zde jsou, na rozdíl od směnky cizí, dvě zákonné podpůrné fikce, a to na základě čl. I § 76 odst. 3 a 4 ZSŠ. Pokud tedy není údaj místa placení uveden výslovně, platí že je směnka splatná v místě vystavení. Pokud však i tento údaj na směnce chybí, platí, že je splatná v místě uvedeném u jména výstavce.

V. Jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno

Jediným rozdílem oproti směnce cizí v souvislosti s touto náležitostí je, že z důvodu neexistence směnečníka je remitentovi i každému dalšímu majiteli směnky zavázán sám výstavce jakožto přímý dlužník. S dalším tedy odkazují na výše vysvětlenou problematiku u směnky cizí.

VI. Datum a místo vystavení směnky

Co se týče data vystavení směnky, je možno zcela odkázat na pojednání o datu vystavení směnky v souvislosti se směnkou cizí.

V případě absence výslovného určení místa vystavení směnky vlastní zákon v již zmíněném čl. I § 76 odst. 4 ZSS upravní nevyvratitelnou právní domněnku, že místem vystavení je v takovém případě místo uvedené u jména výstavce. Pokud zde však i tento údaj chybí, nejedná se o platnou směnku vlastní. Ve zbytku je opět možno odkázat na předešlý text vztahující se k této náležitosti u směnky cizí.

VII. Podpis výstavce

Zde je, přestože z formálního hlediska stačí pouhý podpis výstavce, kladen obzvláště silný důraz na co nejkonkrétnější identifikaci výstavce, z důvodu, že u směnky vlastní je právě on přímým dlužníkem.

SMĚNEČNÉ DOLOŽKY

Na směnce se mohou, kromě výše uvedených náležitostí, vyskytnout i další doložky, osvědčující pro směnku více či méně významně skutečnosti.

Mezi ty nejvýznamnější řadím bezpochyby doložku splatnosti, jelikož, jak jsem uvedl výše, jí nepovažuji za podstatnou náležitost nutnou k platnosti směnky. V tomto směru se tak ztotožňuji s názorem Švamberg²⁰, který tuto doložku vyjímá z okruhu podstatných náležitostí a označuje ji „pouze“ jako pravidelnou a právně významnou doložku. Naopak nesouhlasím s Kovaříkem, který tuto doložku považuje za nutnou.²¹

Švamberg vůbec všechny doložky, jež nejsou podstatnými náležitostmi směnky, a tedy jejichž absence na směnce má za následek neplatnost směnky, dělí podle jejich častosti výskytu na směnkách a podle právní důležitosti, respektive jejich přípustnosti.

Dělení podle Švamberg²² uvádím jak následuje:

A) Právně významné pravidelné doložky

- pro směnku cizí i vlastní je to pouze doložka údaje času kdy má být placeno. Z toho je patrné, že této doložce je přikládán po právu velký význam;

B) Právně bezvýznamné pravidelné doložky neboli doložky kupecké

- společné pro směnky vlastní i cizí jsou to doložky druhé označení směnečné částky (myšleno druhým ze způsobů zápisu, tj. číslicemi nebo slovy); doložka „na

²⁰ Švamberg, G. Naše jednotné směnečné právo. Praha : Palásek & Kraus, 1941. s. 50

²¹ Kovařík Z. Směnka a šek v České republice, IV. vydání, Praha, C.H. Beck, 2001. s. 295 a 298

²² Švamberg, G. Naše jednotné směnečné právo. Praha : Palásek & Kraus, 1941. s. 50 - 62

řad“ a doložka valutová neboli hodnotová o které bude pojednáno podrobněji níže;

- odlišné pro směnky cizí a vlastní jsou to doložky označující směnky cizí jako „první“, „druhá“, resp. „prima“, „sekunda“ atd. a směnky vlastní jako „jediná“ nebo „sola“;
- vyskytující se pouze u cizích směnek je doložka súčtovací, neboli úhradová, revaliční, návěštní či také avisová, o níž bude také pojednáno níže;

C) Ojedinelé právně významné doložky

- jsou to v první řadě doložky, které tvoří z obvyklé směnky některou zvláštní směnku – doložka domicilová; doložka, která ze směnky činí rektasměnku a komisionářská doložka;
- dále pak je to doložka efektivně; doložka o zúrokovatelnosti směnečné sumy; doložka vylučující ručení trasanta za přijetí; doložka, kterou přikazuje výstavce presentaci směnky k přijetí nebo vistasměnky k placení; doložka, kterou trasant zakazuje předložení směnky k přijetí vůbec anebo po určitou dobu; doložka, z níž je patrné, že má být při směnce s různými kalendáři místa vydání a splatnosti vzat pro zjištění doby splatnosti za základ jiný kalendář než kalendář místa platebního; doložka „bez protestu“ neboli „bez útrat“; doložka hypotekární čili zástavní;

D) Ojedinelé právně bezvýznamné doložky – jsou to takové doložky, které se považují za nenapsané a ke kterým se nepřihlíží

- je to doložka vylučující ručení trasanta za placení; doložka o zúročitelnosti denních směnek a datosměnek vůbec, vistasměnek, obvyklých i lhůtních pak tehdy,

když při nich není uvedena úroková míra; doložka presentační; negativní doložka presentační;

E) Nepřípustné doložky směnečné – takové doložky, které mají za následek neplatnost celé směnky. Někdy mohou mít za následek pouze neplatnost jednotlivých směnečných aktů, např. žira, rukojemství apod.

- z doložek mající za následek neplatnost celé směnky je uvedena pouze doložka vylučující ručení výstavce vlastní směnky.

Jakkoli je Švambergovo rozdělení směnečných doložek zcela jistě správné, pochopitelné a logické, obávám se, že pro dnešní dobu takové dělení nemá již velký význam, a to z toho důvodu, že drtivá většina z těchto doložek se na současných směnkách téměř nevyskytuje, ať již z důvodu snahy účastníků o co nejjednodušší zápis na směnce nebo z důvodu neexistence určitých směnečně právních institutů pro tehdejší dobu běžných.

Níže proto pojednám pouze o těch směnečných doložkách, které jsou v současné praxi nejpoužívanější. Co se týká těch zbylých, odkazuji tímto na Kovaříkův výčet mnoha dalších, rozhodně však ne všech směnečných doložek.²³ Vzhledem k tomu, že problematika směnečných doložek není hlavním tématem této práce, navíc je velmi obsáhlá a jednotlivé doložky se mohou vztahovat hned k několika účastníkům směnečného vztahu napříč několika směnečnými instituty, bude o jednotlivých doložkách pojednáno pouze v menším rozsahu.

---

²³ Kovařík Z. Směnka a šek v České republice, IV. vydání, Praha, C.H. Beck, 2001. s. 295-298

Doložky vyskytující se v současné praxi nejčastěji

Doložka avalová

- možná znění: „per aval“, „jako rukojmí“, „garant“, „ručím“, „valuta v převzatém ručení“ apod.

Má-li být ručení či garance, aval formálně platné, musí být formálně platné i směnečné prohlášení principálního dlužníka, tj. dlužníka, za kterého se avalista zaručuje. Je to vyjádření tzv. principu formální akcesority avalu jak vyplývá z čl. I § 32 odst. 2 ZSŠ. Závazek avalisty tak nemůže být větší než závazek principálního dlužníka. Dále je nutné, aby byly splněny jak náležitosti formy tak obsahu avalu.

Z hlediska formy je nutné, aby byl na směnce vypsán, pokud je vyznačen na směnku pouhým podpisem, musí být na líci, na rubu pouze ve spojení s doložkou. Text doložky může být psán jakkoli a kýmkoli, rukojmím musí být však podepsán. To, že rukojemská doložka je platná, když jí rukojmí jen podepíše bez toho aniž by jí sám napsal potvrzuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10.4.1933, sp. zn. Rv II 219/33: „*Doložka rukojemská nemusí býti psána rukojmím vlastnoručně, stačí, byla-li psána i třetí osobou; vlastnoručním musí býti jen její podpis.*“

Co se týká obsahu text může obsahovat určení za koho bylo rukojemství převzato. V případě, že není udáno za koho se přejímá, jedná se o tzv. blankoaval a platí, že je rukojemství převzato za výstavce. Dále musí být aval podepsán, a to buď občanským nebo obchodním jménem.

Několik osob může převzít rukojemský závazek za jednoho směnečného dlužníka. Jedná se o tzv. spoluaval. Další možnost je, že se rukojmí zaručí za jiného rukojmího. V tom případě jde o tzv. podaval.

Doložka bez protestu

- možná znění: „bez protestu“, „bez útrat“, „neprotestovat“, „nežádám protest“, „s vyloučením obmeškání“ apod.

12.12.2012

Oprávnění prominout protestační povinnost svědčí výstavci směnky, indosantovi a směnečnému rukojmí. V důsledku připojení této doložky nemusí být učiněn protest pro nepřijetí a protest pro neplacení. Z dikce čl. I § 46 odst. 1 ZSŠ vyplývá, že je možné i jen prominutí jednoho z těchto dvou protestů. Prominutím protestační povinnosti je seznam možných příčin zániku postihových závazků zúžen o zmeškání lhůt k učinění těch protestů, jejichž uskutečnění bylo připojením bezprotestní doložky prominuto.

Tato doložka, je-li učiněná výstavcem, je účinná proti všem osobám, které se na směnku podepsaly. Výstavcem prominutá protestační povinnost má tedy z pohledu osobních dopadů absolutní charakter.

Naproti tomu, je-li tato doložka učiněna indosantem nebo směnečným rukojmím, je tato účinná jen proti nim.

Doložka domicilová

- možná znění: „splatno u ...“, „domicil...“ apod., přičemž po této doložce následuje označení osoby, u níž má být směnka předložena k placení a která by měla za přímého dlužníka platbu provést. Bude se jednat nejčastěji o banku.

O této doložce je již podrobněji pojednáno výše, konkrétně v pasáži věnující se podstatné náležitosti směnky cizí, a to údaje místa, kde má být placeno, čímž na tuto pasáž odkazují.

Doložka efektivní

- možná znění: „zaplaťte jen a jen ....“, „zaplaťte výlučně...“, „zaplaťte efektivně...“, popřípadě „EFF“ či „EFFECTIVE“ apod.

Pro zavázaného tato doložka znamená, že je povinen plnit pouze v měně ve směnce určené. Tato doložka brání dlužníkovi zejména plnit v jiné měně v přepočtu na měnu uvedenou ve směnce a díky výhodnému kurzu tak zaplatit majiteli směnky fakticky méně než na kolik směnka zní.

Rekta doložka

- možná znění: „nikoli na řad...“, „za tuto rektasměnku zaplaťte...“ apod.

Je to doložka zakazující další převod směnky indosamentem. Ze směnky se tak stává cenný papír na jméno a jakýkoli další převod má charakter občanskoprávní cesse. To vyplývá z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.1.1999, sp. zn. 9 Cmo 431/98: „*Doložka "nikoliv na jeho řad", nebo doložka podobného významu, kterou výstavce pojal do směnky, je rektadoložkou zakazující převádět směnku prostřednictvím indosamentu, což ovšem neznemožňuje převod takové směnky. Směnka s uvedenou doložkou si nadále zachovává svůj oběžný charakter realizovatelný však pouze občanskoprávními a nikoliv směnečnými instrumenty. V žádném případě však existence uvedené doložky ve směnce nemá bez dalšího za následek neplatnost této směnky.*“ Vzhledem k tomu, že směnka obecně nesnese neurčitost, je na překážku, pokud jsou ve směnce vedle sebe doložka „na řad“, značící, že směnka je cenným papírem na řad a doložka „nikoli na řad“ znamenající, že směnka je cenným papírem na jméno. O tom blíže rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 11.11.2003, sp. zn. 9 Cmo 342/2003: „*Jsou-li ve směnce vyznačeny současně*

doložky "na řad" a "nikoliv na řad", jde o neplatnou směnku. "

Doložka úzkosti

- možná znění: „ bez postihu“, „sine obligo“, „without recourse“ apod.

O této doložce je blíže pojednáno v pasáži věnující se popisu bezpodmínečného slibu zaplatit určitou peněžitou částku u náležitostí směnky vlastní.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo její čtenáře nejdříve stručně seznámit s historickým vývojem směnky, vzájemnou podmíněností jejich na sebe navazujících vývojových stádií i s novodobou historií regulace směnečného práva, ze které v konečné fázi vychází hlavní pramen našeho platného směnečného práva, zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový, jakožto norma po více než půl století nijak významně neměněná.

Dále bylo mým cílem popsat směnku, jakožto jeden z druhů cenných papírů, co nejpřesněji a z co nejvíce možných hledisek a zařadit jí podle nich do kontextu problematiky cenných papírů.

Velkou výzvou pro mě bylo pokusit se vytvořit svou vlastní definici směnky vlastní i směnky cizí v dalším oddílu této práce.

Poté jsem zběžně pojednal o jednotlivých druzích směnky, přičemž těžiště této práce jsem soustředil do podrobného rozebrání náležitostí směnky cizí a v návaznosti na toto i směnky vlastní. Chtěl jsem se co nejvíce vyvarovat prostého odkazování a citace příslušných ustanovení zákona směnečného a šekového a oproti tomu přinést co nejvíce jistoty do mnohdy sporných situací na základě uvedení co největšího množství soudních rozhodnutí majících v těchto věcech význam naprosto zásadní a určující. Po období několika desítek let, kdy na našem území nebyly směnky vůbec užívány a praxe na řešení problémů vzniklých ze směnek tudíž není téměř vůbec připravena, tomu ostatně ani jinak být nemůže.

V poslední části této práce jsem se zaměřil na problematiku směnečných doložek. Mým cílem nebylo vyčerpávajícím způsobem popsat všechny směnečné doložky a ostatně by to ani nebylo možné, vzhledem k tomu, že na směnce se mohou vyskyt-

nout doložky osvědčující prakticky cokoli. Spíše jsem chtěl blíže rozebrat ty směnečné doložky, které jsou v současné praxi nejvíce používané. Vzhledem k tomu, že směnka se do života teprve pomalu navrácí, uživatelé se jenom pomalu učí používat jednotlivé doložky tak, jak to bylo v minulosti naprosto běžné. Z důvodu nedůvěřivosti, neznalosti a obav z možných komplikací raději tyto doložky používají jak nejméně je to možné. Z toho důvodu je výčet směnečných doložek mnou považovaných za nejčastější celkem krátký.

Doufám a přál bych si, aby se tento stav co nejdříve změnil k lepšímu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní literatura:

Dědič a kol. Právo cenných papírů v kapitálovém trhu. Praha : Prospektrum, 1999

Dědič, J., Pauly, J. Cenné papíry. Praha : Prospektrum, 1994

Chalupa, R. Zákon směnečný a šekový - komentář, I. díl - směnky. Praha : Linde, 1996

Kopáč, L. Směnky a směnečné právo. Praha : Prospektrum, 1992

Kotásek, J. Úvod do směnečného práva. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002

Kotásek, J., Pokorná, J., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 4. vydání, Praha : C. H. Beck, 2005

Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2001

Kovařík, Z. Zákon směnečný a šekový. Komentář. 4. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005

Kovařík, Z. Přehled směnečné judikatury. 3. vydání. Praha : AS-PI a.s., 2005

Rouček, F. Jednotný směnečný řád, 1. vydání, Praha, Českomoravský kompas, 1941

Smytek, J. Štěpina, J. Jednotný směnečný řád. Praha : V. Linhart, 1941

Svobodová, V. Směnka Průvodce po slastech a strastech uživatele směnky. Brno : ECON, 1994

Šikl H. Soustavné výklady na právo směnečné, 1. vydání, Praha, Česká akademie věd a umění, 1927

Švamberg, G. Naše jednotné směnečné právo. Praha : Palásek & Kraus, 1941

Štěpina, J. Směnka a směnečné řízení podle československého práva, I. vydání, Praha, nakladatel Josef Svoboda, 1933

Časopisecká literatura:

Chalupa R. Směnka na jméno a směnka na doručitele. Právní rozhledy, 1996, číslo 10, s. 442

Kovařík, Z. Úskalí směnečného rukojemství (1. část). Bulletin advokacie, 2002, č. 11, s. 55 - 63

Kovařík, Z. Úskalí směnečného rukojemství (2. část). Bulletin advokacie, 2003, č. 1, s. 56 - 67

Kovařík, Z. Vybrané otázky převodů směnek. Bulletin advokacie, 2002, č. 10, s. 32 - 44

Pohl, T. Průvodce advokáta základy směnečného práva (1. část). Bulletin advokacie, 1995, č. 5, s. 15 - 23

Pohl, T. Průvodce advokáta základy směnečného práva (2. část). Bulletin advokacie, 1995, č. 6-7, s. 22 - 29

Pohl, T. Mlejnský J. Některé další vybrané problémy ze směnečného práva. Bulletin advokacie, 1996, č. 6, s. 11 - 17

Prohlášení autora k judikatuře:

„Citovaná či jinak uvedená judikatura, není-li vybrána z některého z výše uvedených pramenů, není čerpána z původních pramenů, nýbrž z databáze judikatury právního informačního systému ASPI.“

OBSAH

ÚVOD	3
PŮVOD A VÝVOJ SMĚNKY	3
VÝVOJ PRÁVNÍ REGULACE SMĚNKY	5
Vývoj právní regulace směnký obecně.....	5
Vývoj právní regulace směnký u nás.....	8
PRAMENY SMĚNEČNÉHO PRÁVA	10
OBECNĚ O SMĚNCE	11
SMĚNKA JAKO CENNÝ PAPIR	12
POJEM SMĚNKY.....	16
DRUHY SMĚNEK.....	19
SMĚNKA CIZÍ	19
SMĚNKA VLASTNÍ.....	20
NÁLEŽITOSTI SMĚNEK	21
NÁLEŽITOSTI SMĚNKY CIZÍ.....	21
I. Označení, že jde o směnký, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána.....	22
II. Bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu	23
III. Jméno toho, kdo má platit (směnečníka)	27
IV. Údaj splatnosti	29
V. Údaj místa, kde má být placeno.....	37
VI. Jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno...	40
VII. Datum a místo vystavení směnký	42
VIII. Podpis výstavce.....	44
NÁLEŽITOSTI SMĚNKY VLASTNÍ.....	46
I. Označení, že jde o směnký, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána.....	47
II. Bezpodmínečný slib zaplatit určitou peněžitou sumu	47
III. Údaj splatnosti	48

IV. Údaj místa, kde má být placeno.....	48
V. Jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno	48
VI. Datum a místo vystavení směnky.....	49
VII. Podpis výstavce	49
SMĚNEČNÉ DOLOŽKY	50
DOLOŽKY VYSKYTUJÍCÍ SE V SOUČASNÉ PRAXI NEJČASTĚJI.....	53
Doložka avalová.....	53
Doložka bez protestu.....	54
Doložka domicilová.....	54
Doložka efektivní.....	55
Rekta doložka.....	55
Doložka úzkostí	56
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
OBSAH.....	61